

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana POLÁCHOVÁ

Patologický hráč v rodině

**Sonda do dopadů gamblerství na fungování
a stabilitu rodiny**

Gambling in the family kontext

vedoucí práce:

Praha 2009

PhDr. Hana Pazlarová, PhD.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Haně Pazlarové PhD. za odborné vedení a konzultace při zpracovávání mé bakalářské práce. Poděkování patří i všem respondentům, kteří se ochotně podíleli na mé práci. Zároveň děkuji své rodině za podporu a porozumění v průběhu celého mého studia.

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou/diplomovou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne 24.6.2009

podpis

Anotace:

Tématem bakalářské práce je patologické hráčství v rodinném kontextu. Zaměřuji se především dopady patologického hráčství na rodinu jako systém, na její fungování a stabilitu. Zabývám se však i příčinami, projevy, léčbou a prevencí patologického hráčství. Zkoumám rozdíly mezi patologickými hráči muži a ženami. Zřetel kladu i na problematiku gamblerství u dětí. Teoretická část obsahuje 7 kapitol. V první kapitole seznamuji čtenáře se základními pojmy, které se vztahují k tématu. Ve druhé kapitole se zabývám příčinami hráčství, ve třetí pak specifickými znaky gamblerů mužů, žen a dětí. Čtvrtá kapitola je věnována projevům gamblerství. V páté kapitole rozebírám jednotlivé následky gamblerství a jeho dopady na fungování a stabilitu rodiny. V šesté kapitole se zabývám možnostmi řešení problému a léčbou, v sedmé kapitole pak prevencí. V praktické části realizuji sondu do dopadů gamblerství na fungování a stabilitu rodiny. Výzkumným vzorkem je deset rodin, jejichž člen je patologický hráč. Na základě studia dokumentace, pozorování a rozhovorů zde zpracovávám kasuistiky o jednotlivých rodinách a rekapituluji rozhovory, které jsem s členy rodin uskutečnila. Na základě sondy v závěru popisují dopady gamblerství na rodinný systém.

Klíčová slova:

Patologické hráčství, gambler, rodina, rodinní příslušníci, fáze gamblingu, následky gamblingu, fungování a stabilita rodiny

Annotation:

Theme of bachelor thesis is a gambling in a family context. It focuses primarily on the effects of gambling family as a system, its functioning and stability. However, dealing with the causes, symptoms, treatment and prevention of gambling. I study pathological differences between men and women players. Consideration also to lay the issue gambling in children. The theoretical part contains 7 chapters. In the first chapter introduces the reader to basic concepts that relate to the topic. In the second chapter dealing with the causes of gambling, in the third and the specific features of gamblers - men, women and children. The fourth chapter is devoted to speech gambling. In the fifth chapter examine the individual effects of gambling and its impact on the functioning and stability of families. In the chapter dealing with possible solutions to the problem and treatment, in seven chapters and prevention. In the practical part takes place in the probe gambling impact on the functioning and stability of families. Research sample is ten families whose member is a pathological player. Based on the study of documentation, observation and interviews here kasuistiky processing on individual families and summarizes the discussions that I held with members of families. On the basis of the probe at the end of description gambling impact on the family system.

Key words:

Pathological gambling, gambler, family, family members, phases of gambling, consequences of gambling, functioning and stability of families

Obsah:

I.	Úvod.....	8
II.	Teoretická část.....	10
1.	Pojem patologické hráčství.....	10
1.1	Definice pojmu.....	10
1.2	Fáze patologického hráčství.....	11
2.	Vznik patologického hráčství v rodině a jeho příčiny.....	13
2.1	Rizikové faktory vzniku gamblerství v rámci rodiny.....	13
2.2	Kombinované závislosti.....	14
3.	Specifika gamblerství u jednotlivých členů rodiny.....	16
3.1	Dospělý jako patologický hráč.....	16
3.1.1	Specifika patologického hráčství u žen.....	16
3.1.2	Specifika patologického hráčství u mužů.....	17
3.2	Dítě jako patologický hráč.....	17
4.	Projevy závislosti na hracích automatech.....	18
4.1	Změny v chování patologického hráče.....	18
4.2	Možnosti odhalení gamblerství v rámci rodiny.....	19
4.3	Diagnostika patologického hráčství.....	20
4.3.1	Patologické hráčství.....	20
4.3.2	Hráčství a sázkařství.....	20
4.4	Rizika patologického hráčství.....	21
5.	Následky patologického hráčství v rodině.....	22
5.1	Fungování a stabilita rodiny.....	22
5.2	Vztahy rodiny s širším okolím.....	23
5.3	Partneři patologických hráčů.....	23
5.4	Děti patologických hráčů.....	24
5.5	Fyzické a duševní zdraví hráče.....	25
5.5.1	Sebevražedné pokusy.....	25
6.	Možnosti řešení problému.....	27
6.1	Potřeby patologického hráče.....	27
6.2	Práce s patologickým hráčem v rámci rodiny.....	27
6.3	Ambulantní léčba.....	28
6.4	Ústavní léčba.....	28
6.5	Svépomocné organizace.....	30

6.6	Řešení finančních ztrát a další trestné činnosti hráče.....	30
6.7	Rizika pro další život rodiny	31
7.	Prevence vzniku patologického hráčství.....	33
7.1	Jak se nenechat zlákat hrou.....	33
7.2	Prevence u dětí	34
7.3	Prevence recidiv.....	35
III.	Praktická část.....	37
1.	Stanovení cílů praktické části.....	37
2.	Výběr technik a vyhledávání respondentů.....	38
2.1	Použité techniky sběru dat.....	38
2.2	Výběr respondentů.....	38
3.	Kasuistiky a rekapitulace rozhovorů s patologickými hráči a členy jejich rodin.....	40
3.1	Příběh paní H. a její rodiny.....	41
3.2	Příběh paní M. a její rodiny	45
3.3	Příběh pana P. a jeho rodiny.....	49
3.4	Příběh pana L. a jeho rodiny	53
3.5	Příběh dívky S. a její rodiny.....	56
3.6	Příběh chlapce M. a jeho rodiny.....	59
3.7	Příběh chlapce D. a jeho rodiny.....	61
4.	Další kasuistiky.....	65
4.1	Příběh pana S. a jeho rodiny.....	65
4.2	Příběh dívky E. a její rodiny.....	66
4.3	Příběh chlapce T. a jeho rodiny.....	68
5.	Shrnutí praktické části, dosažení cílů.....	71
5.1	Shrnutí praktické části.....	71
5.2	Dosažení cílů.....	72
IV.	Závěr.....	77
V.	Seznam literatury.....	79
VI.	Přílohy.....	81
	Příloha č. 1 – dotazník pro diagnostiku patologického hráčství.....	82
	Příloha č. 2 – dotazník pro diagnostiku patologického hráčství u dětí.....	83
	Příloha č. 3 - dotazník pro partnera patologického hráče.....	84

I. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila téma patologického hráčství v rodině. Důvodem mého výběru je skutečnost, že se ve svém oboru zabývám sociální patologií a rodinou. Mým záměrem bylo tyto dvě oblasti propojit. Proto jsem zvolila sociálně patologické téma gamblerství a zaměřila jsem se na rodinný kontext tohoto problému.

Především mne budou zajímat dopady patologického hráčství na rodinný život, na fungování rodiny a její stabilitu. Jsem přesvědčena o tom, že gamblerství je velmi komplikovaný a obtížně řešitelný problém, obzvláště pokud prohry dosáhnou obřích rozměrů. Rodina je pak touto skutečností zasažena ve všech směrech.

V teoretické části bakalářské práce se budu zabývat problematikou patologického hráčství v rodině, jeho příčinami, spouštěči a rizikovými faktory, dále analyzuji rozdíly mezi patologickým hráčem – mužem a patologickou hráčkou – ženou, jaké jsou rozdíly, čím může být závislost dále komplikována, jaké jsou projevy závislosti, možnosti řešení a léčby, a samozřejmě jaké jsou následky této situace na rodinu, jakými způsoby může rodina celý problém překonat a zvládnout, a co vše bude muset vynaložit. Samostatným problémem je také patologické hráčství u dětí. Tento fenomén je také velmi nebezpečný, poznamenává celou rodinu a přináší sebou řadu problémů, kterým se ve své práci budu rovněž věnovat.

Praktickou část mé práce se skládá z příběhů rodin, které se velmi zblízka setkaly s problémem patologického hráčství. Každý příběh obsahuje kasuistiku, v níž je popsán příběh rodiny od samého počátku, tedy od založení rodiny až po současnost, se zaměřením na období, kdy se rodina potýkala či ještě potýká se závislostí svého člena. Období od založení rodiny popisují z toho důvodu, že již v době, kdy se manželství či celý rodinný svazek zdál být ještě harmonický, můžeme již hledat skryté příčiny úniku člena k hazardní hře. U samotného závislého člena popisují jeho život již od dětství, neboť i toto považuji za velmi důležité. I dětství, které se sice zdá být již vzdálené, může být příčinou patologického chování v dospělosti. Člověk se snaží kompenzovat své nenaplněné sny, či se v jeho chování odrážejí jistá traumata právě již z dětského věku.

Kromě kasuistik obsahuje praktická část i rekapitulace rozhovorů, které se mi podařilo uskutečnit v rámci mého zkoumání. Rozhovory mi ochotně poskytli nejen hráči, ale i členové jejich rodin, což je pro mne velmi významným a přínosným bodem. Mám totiž díky tomu možnost vidět problém nejen z pohledu závislého, ale i z úhlu jeho nejbližších. Tyto cenné

podklady mi pomáhají vytvořit objektivní názor na daný problém, vidět problémy patologického hráčství se všemi strastmi, které přináší, a které samotný hráč možná nevidí nebo je nechce přiznat, ale jeho blízká rodina ano. Za pomoci této sondy do života rodin, poznamenaných patologickým hráčstvím, a zároveň s podporou studijních teoretických materiálů, bych ve své práci ráda vytvořila obraz o dopadech patologického hráčství na rodinný život. To je ústředním cílem mé bakalářské práce a věřím, že se mi jej podaří naplnit.

II. Teoretická část

1. Pojem patologické hráčství

1.1. Definice pojmu

Předtím, než začnu blíže rozepisovat problematiku patologického hráčství, chtěla bych vysvětlit, co znamenají základní pojmy.

Gambling = hra, hráčství, hazard, sázení

Patologické hráčství – v roce 1980 v USA uznáno jako medicínský problém a ustanoveno psychiatrickou diagnózou. U nás diagnostikováno v roce 1994. Patologické hráčství je chorobou, avšak není nazýváno závislostí. Přesto má se závislostmi mnohé shodné rysy.

Mezinárodní klasifikace nemocí přesně definuje patologické hráčství takto:

„Porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které převládají na úkor sociálních, materiálních, rodinných a pracovních hodnot a závazků. Lidé trpící touto poruchou mohou riskovat své zaměstnání, velmi se zadlužit a lhát nebo porušovat zákon, aby získali peníze nebo unikli placení dluhů. Postižení popisují intenzivní puzení ke hře, které lze těžko ovládnout spolu se zaujetím myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí. Toto zaujetí a puzení se často zvyšuje v dobách, kdy je život stresující. K diagnostickým vodítkům patří trvale se opakující hráčství, které pokračuje a často i vzrůstá přes nepříznivé sociální důsledky, jako je zchudnutí, narušené rodinné vztahy a rozkol osobního života.“¹

Gamblerství = patologické hráčství (gamblerství je pojem převzatý z angličtiny)

Výherní automat je vlastně počítač, který má ve svém programu matematické modely hry. Automaty mají prakticky dvě herní úrovně. Gambler může vyhrané body ponechat ve hře a znovu je vložit do hry tzv. "rizikové", kam vstupuje na vlastní žádost a v níž se zvyšuje možnost výhry.

Spodní úroveň dává, riziková hra své dávání kompenzuje.

---

¹ (Mezinárodní klasifikace nemocí – 1992)

Tento stav lze nazvat psychologií hazardu. Ze začátku hráč vyhrává, pak hře propadá a ocitá se v dlužích.

1.2. Fáze patologického hráčství

Vznik patologického hráčství má několik fází (K.Nešpor,1996):²

- **fáze výher:** občasná hra, častější výhra, vzrušení ze hry a během ní, zvýšení sázek, vznik fantazie o vysoké výhře.
- **fáze prohrávání :** osoba myslí pouze na hru, dlouhé období proher, legální půjčování peněz, lhaní, skrývání hry, bezohlednost v rodině, absence v práci, odkládání půjček, změna osobnosti.
- **fáze zoufalství:** následky trestné činnosti (podmíněné i nepodmíněné tresty), poškození pověsti, odcizení rodiny a přátel, čas tráví hrou, více prohrává, obviňuje druhé, výčitky svědomí, panika, sebevražedné pokusy, rozvody, kombinace s dalšími závislostmi (nejčastěji na alkoholu)

Závislost je vždy problémem systémovým. Nelze nikdy říci, že má pouze jednu příčinu. Systémy, které ovlivňují vznik závislosti, jsou následující:

- **systém psychický:** problémy související se stresem, s osobními starostmi, člověk utíká od reality (úmrtí blízkého člověka, nemoc, rozvod, ztráta zaměstnání, chybějící životní smysl .....)
- **systém fyzický:** má-li člověk zdravotní problémy, které mu znemožňují běžný život, nebo jej výrazně omezují, může pak dotyčný cítit potřebu utéci od těchto problémů, a směřuje do herny, uchyluje se k závislosti. Problém je o to horší, je-li člověk např. v invalidním důchodu, a tudíž má spoustu času na to, aby pobýval v herně. Hra na automatu sebou přináší další zdravotní rizika, způsobená dlouhým stáním u automatu a zároveň stresem z nekonečného kolotoče proher.
- **systém rodinný:** rodina může být příčinou patologického hráčství, zejména pokud jsou narušeny vztahy uvnitř rodiny či její funkce. Naopak správně fungující a silná rodina může patologickému hráči velmi pomoci s řešením jeho situace. Patologické hráčství se však může objevit i v rodině harmonické. Některý z členů může mít v sobě ukryt problém, o němž zbytek rodiny nemá ani ponětí.

---

² Rozdělení fází patologického hráčství dle K. Nešpora, „Jak překonat problém s hazardní hrou“, 1996

- **system sociální:** společnost se na vzniku nebo prevenci hráčství podílí např. povolením nebo zákazem určité formy hry, omezení hráčství z hlediska věku (zákaz her osobám mladším 18 let)

Ve své práci se budu zabývat především systémem rodinným. Zajímá mne, jak se rodiny patologických hráčů vyrovnávají s následky této situace, jakou silou na ně závislost dopadá a co všechno je potřeba vynaložit k zvládnutí celého problému. Neustále se však budu dotýkat i ostatních systémů, neboť jsou vzájemně úzce propojeny.

2. Vznik patologického hráčství v rodině a jeho příčiny

Patologické hráčství zdaleka není problémem jen svobodných mladých lidí, kteří mají dostatek času na to, aby trávili čas v hernách a prohrávali zde více či méně legálně získané peníze. Vstoupíme-li do herny, zjistíme, že se zde vyskytuje mnoho různých typů lidí, různého věku, pohlaví i sociálního postavení. Hrají nejen svobodní či rozvedení, osamělí lidé, ale hrají i lidé, kteří žijí v rodinném svazku. Patologické hráčství přitom znamená obrovské finanční ztráty, nesmírnou zátěž pro čas, který hráč tráví u automatu, namísto toho, aby se věnoval své rodině. Patologické hráčství přináší rodině obrovské následky, které lze zvládnout pouze v případě, že rodina drží skutečně pospolu a vládne mezi jejími členy hluboké citové pouto. V této kapitole popíšeme příčiny, proč k patologickému hráčství v rodinách dochází.

2.1 Rizikové faktory vzniku gamblerství v rámci rodiny

Patologické hráčství může vzniknout v jakékoliv rodině, bez ohledu na vztahy uvnitř rodiny, na sociální postavení rodiny a bez ohledu na to, o kterého člena rodiny jde. Patologickým hráčem se může stát dospělý muž, dospělá žena i nezletilé dítě.

Existují však faktory, které zvyšují pravděpodobnost vzniku hráčství v rodině. Mezi tyto faktory patří zejména:

- konflikty v rodině, disharmonické vztahy – člen rodiny má potřebu úniku, nemá zájem trávit čas s rodinou, utíká od reality do prostředí herny
- nedostatek společně tráveného času
- nedostatek pozornosti od ostatních členů rodiny
- absence zájmů – týká se jednotlivce i celé rodiny
- traumata z minulosti, z dětství jednotlivých členů
- problémy v zaměstnání
- stresová situace – úmrtí někoho blízkého, přepracovanost...
- nedostatek prostoru pro společné sdílení problémů, chybějící vzájemná empatie
- samota a izolace v rámci rodiny
- osobní krize
- zdravotní a psychické problémy
- ontogenetické mezníky
- nedostatek financí
- nadbytek financí

- stereotyp a nuda
- přemíra volného času
- ztráta životního smyslu
- jiné typy závislostí

Faktorů, které mohou zvýšit riziko výskytu patologického hráčství v rámci rodiny je mnoho. Je nezbytné, aby rodina fungovala jako celek a snažila se tomuto problému předejít. Každý člen rodiny potřebuje pozornost, lásku, porozumění. Členové rodiny by měli být k sobě maximálně otevření, navzájem si důvěřovat a řešit společně problémy. Důležité je trpělivé naslouchání a empatie. Jedině tak lze předejít tomu, že se jeden z členů bude cítit natolik osamocen ve svých problémech, že půjde hledat útěchu někam jinam, například do herny. Je samozřejmě důležité věnovat pozornost nejen dětem, ale i dospělým členům rodiny. Rodiče by neměli zapomínat na to, že nejsou jen matkou a otcem, ale také partnery, kteří si musí umět udělat čas sami pro sebe a smysluplně jej trávit. Nenechat se pohltit stereotypem a stresem moderní doby je důležitým bodem v prevenci patologických jevů v rodině.

2.2 Kombinované závislosti

Situace patologického hráčství je komplikovanější, vyskytne-li se u člena rodiny zároveň i jiný typ závislosti. S hráčstvím jde ruku v ruce často alkohol. V některých hernách dokonce existuje princip, při němž dostane každý hráč k automatu zdarma pivo. Je jisté, že alkohol odbourává zábrany a hráč je pak ochoten vhodit do automatu mnohem více peněz než ve střízlivém stavu. Zároveň je schopen si bez okolků půjčovat peníze od známých i cizích lidí. Je-li střízlivý, přece jen si nedovolí bez zábran oslovit cizího člověka. Alkohol v kombinaci s patologickým hráčstvím může mít skutečně nedozírné následky.

Častou závislostí v kombinaci s gamblerstvím je také závislost na různých medikamentech. Méně obvyklá je pak kombinace se závislostí drogou.

U kombinovaných typů závislostí je důležité co nejdříve zahájit léčbu. Každým dnem se hráč propadá hlouběji na dno a prohrává stále větší sumy peněz. Věřitelů přibývá a hráč, který si peníze půjčil pod vlivem alkoholu, si často ani nepamatuje, kolik peněz a od koho si vlastně vypůjčil. V ohrožení se pak ocitá celá rodina, neboť věřitelé jsou schopni vyhrožovat nejen samotnému dlužníkovi, ale i celé jeho rodině.

Problém patologického hráčství, obzvlášť v kombinaci s jinými závislostmi, není vhodné podceňovat. Zejména nedbat na sliby hráče, že se vším přestane ani na jeho

přesvědčování, že má vše pod kontrolou. Odborná pomoc je v těchto případech nezbytná a neodkladná.

Každým dnem, který hráč stráví u automatu, rostou jeho dluhy a tím se zvyšuje i dopad celé situace na rodinný život.

3. Specifika gamblerství u jednotlivých členů rodiny

Hráčství u jednotlivých členů rodiny má svá specifika. Je rozdíl mezi tím, zda hraje žena, muž či dítě.

Různý je nejen průběh hráčství a jeho projevy, ale i příčiny, které k hráčství vedou a také následky, jež hráčství přináší.

3.1 Dospělý jako patologický hráč

Je-li hráčem dospělý, znamená to vždy pro rodinu velkou zátěž. V období, kdy dotyčný automatům skutečně propadne, nedá se příliš počítat s jeho zapojením do chodu rodiny. Jeho funkce v rodině chybí nebo je zcela omezena. Druhý člen rodiny zůstává na všechny povinnosti sám. Problém pocítují i děti. Není jim věnován dostatek času a pozornosti, chybí jim člen rodiny, který podlehl hře. Patologický hráč je myšlenkami obvykle u automatu, pokud u něj není skutečně. Pro rodinu znamená tento problém citelný zásah.

Příčiny hráčství u mužů bývají zpravidla odlišné než u žen.

Muži hrají většinou z touhy po zbohatnutí, potenciální výhrou chtějí zlepšit finanční situaci svou či své rodiny. Ženy se stávají gamblerkami z důvodů osobních problémů, kdy se snaží v herně nalézt štěstí, společnost, odreagování od svých problémů. Automaty hrají také ženy, které jsou finančně dobře situované, avšak jejich partner tráví spoustu času mimo rodinu (v zaměstnání apod.). Žena se cítí osamocena a utíká od reality do prostředí herny.

3.1.1 Specifika patologického hráčství u žen

Patologických hráček mezi ženami je obecně mnohem méně než patologických hráčů mužů. O to větší je však dopad na rodinu, pokud žena hraje. Z rodiny vypadává matka, velmi důležitý článek pro výchovu dětí a péči o domácnost. Jsou-li v rodině malé děti, nabývá problém ještě více na rozměru. Pouto mezi matkou a dětmi je nezpochybnitelné. Děti snášejí ztrátu matky velmi těžce. Netráví-li matka večery s rodinou a dětmi doma, je to vždy těžší a méně společensky akceptovatelné, než chová-li se tak muž.

Dětem chybí mateřský cit, ochrana, pocit bezpečí, který matka dětem poskytuje.

Chod domácnosti je rovněž ochromen, obzvlášť pokud je muž plně zaměstnán. Žena je v rodině nepostradatelná, i když samozřejmě existují i muži, kteří dokáží chod domácnosti zvládnout na výbornou.

Konzumuje-li matka alkohol, stává se pro děti negativním vzorem. V rodině žen alkoholiček bývá nezřídka nepořádek, neboť tyto ženy mají jiné priority než je péče o domov a rodinu.

Odejde-li žena na léčení, je to nepochybně to nejlepší řešení. Pro rodinu ovšem opět vyvstává problém tříměsíční absence matky, což se opět promítá na dětech.

3.1.2 Specifika patologického hráčství u mužů

U mužů je výskyt patologického hráčství mnohem častější než u žen, stejně jako na alkoholu. Dopady na fungování a stabilitu rodiny nejsou u mužů tak katastrofální jako u žen, ale jsou rovněž obrovské. Kromě toho, že chybí v rodině mužský vzor v podobě správně fungujícího otce a manžela, je zde často i absence jeho příjmu se zaměstnání. Patologičtí hráči často zaměstnání ztrácejí, ať již z důvodů těch, že do práce sami přestanou chodit anebo z důvodů zanedbávání pracovních povinností. Hráč se zkrátka myšlenkami pohybuje ve svém světě, uzavřený do svého světa, v němž se točí v bludném kruhu výher, proher a dluhů.

3.2 Dítě jako patologický hráč

Hrací automat je pro dítě a mladistvého silným lákadlem. S problémem hráčství u dětí souvisí často záškoláctví, pobyt ve společnosti různých part a podobně. S hracími automaty u dětí souvisí i experimentování s alkoholem, drogami a jinými návykovými látkami. Problém je nutno řešit komplexně, a to ve spolupráci rodiny, školy a OSPOD.

Dítě začíná hrát zpravidla ze zvědavosti a nebo z nudy. Je nutné vytvořit pro dítě podmínky pro trávení volného času, podporovat jeho zájmy, koníčky, aby se nepohyboval volně po ulicích. To platí především ve velkých městech. Na vesnici je životní styl přece jen jiný, děti zde nemají tolik možností k sociálně patologickému chování jako ve městech.

Pomoc nabízejí různé instituce pro volnočasové aktivity dětí, nízkoprahové kluby, domy dětí a mládeže a podobně. V případě komplikovanějších výchovných problémů je možno využít střediska výchovné péče a institucí pro rizikovou mládež. V každém případě je nezbytné problém hráčství u dětí včas řešit.

Nezletilým patologickým hráčem se může stát i dítě z naprosto harmonické rodiny. Obrovský je vliv vrstevníků, spolužáků, party... Rodina nedokáže vždy zabránit vzniku sociálně patologického chování u dětí. V prevenci však může udělat mnoho, aby k problému nedošlo. Především věnovat dítěti mnoho času, pozornosti a zajímat se o to, kde, s kým a jak tráví volný čas.

4. Projevy závislosti na hracích automatech

Patologické hráčství má tři fáze, z nichž každá má své projevy (K. Nešpor, 1996)³. V prvním stadiu, který nazýváme stadiem výher, se hráči daří, proto můžeme pozorovat zlepšení finanční situace, časté nákupy dražších věcí, než jaké byly doposud zvykem v rodině kupovat, zároveň však hráčovy absence doma, časté trávení večerů mimo rodinu. V tomto stadiu většinou rodina ještě netuší, že něco není v pořádku. Přínos financí se dá snadno vysvětlit např. mimořádnými odměnami v zaměstnání. V této fázi je ještě čas přestat hrát bez následků.

Ve druhé fázi již nastávají prohry, proto přicházejí negativní projevy. V domácnosti se ztrácejí cennosti a peníze, hráč již netráví doma téměř žádný čas, začínají problémy v zaměstnání, často se připojuje alkohol. Je již složitější přestat hrát. Gambler si již začíná opatřovat peníze nelegálními cestami. V rodině začíná krize. Pozornější členové rodiny již usuzují, že se něco děje.

Ve fázi třetí, kterou nazýváme fází zoufalství, se hráč již ocitá v bludném kruhu dluhů. Peníze má rozpůjčované ze všech stran, od přátel i cizích lidí. Okolí již ví, že něco není v pořádku. Hráč ztrácí veškerou zodpovědnost za sebe, za svůj život i za svou rodinu. Hra jej naplno pohlcuje. Soukromý i profesní život se hroutí, hráč ztrácí zájem v zaměstnání, rodina mu přestává důvěřovat.

4.1 Změny v chování patologického hráče

Ve první fázi, kterou označujeme jako stadium výher, není ještě v chování hráče patrné tolik změn. Hráč je úspěšný, má proto dobrou náladu. Neuvědomuje si, do jaké propasti se řítí. Opakované výhry umocňují jeho štěstí. Hraje stále častěji. Je velmi optimistický, v rodině má dobrou náladu. Zdravotní ani psychické projevy zatím nejsou.

Ve fázi proher již začíná hráč být velmi podrážděný, nedaří se mu, svůj nezdár řeší stále dalšími neúspěšnými pokusy vyhrát. Hra jej stojí tolik energie, že mu již nezbývá síla pro práci a soukromý život. Začínají se projevovat první neurotické poruchy, především deprese, úzkosti, nespavost, podrážděnost. Člověk se začíná cítit nešťastný. Před rodinou i okolím hru většinou tají, což mu způsobuje další silný stres. Ocitá se ve velmi těžké situaci.

Třetí fáze, stadium zoufalství, je již pro okolí nepřehlédnutelná. Hráč má těžké problémy psychického rázu, k nimž se přidávají i problémy zdravotní. Dlouhé stání u automatu ve spojení s hlubokým stresem si vybírají svou daň. Často se připojuje i další

---

³ Fáze závislosti, K. Nešpor, 1996 – „Jak překonat problém s hazardní hrou“, str. 10

závislost, která také přináší své specifické projevy. Hráč se lituje, propadá depresím, beznaději. Často se uchyluje k sebevražedným pokusům, neboť se domnívá, že jeho odchodem z tohoto světa by se situace vyřešila. Mnoho hráčů zažívá celkový kolaps. S jejich situací souvisí i páchání trestné činnosti, zejména za účelem získání peněz pro splacení pohledávek věřitelům. Rodina se ocitá v krizi, některá se více či méně snaží hráči pomoci, jiné rodiny se rozpadají. Hráč panikaří, stává se pro sebe i okolí nebezpečným. Jediným způsobem řešení v této fázi je ústavní léčba.

4.2 Možnosti odhalení gamblerství v rámci rodiny

Patologické hráčství v rámci rodiny lze odhalit podle projevů, které sebou tento stav přináší. V každé fázi hráčství se objevují jiné projevy, které jsem popsala v kapitolách výše. S postupující závislostí jsou projevy výraznější. Vnímavá rodina je schopna odhalit hráčství velmi brzy, již podle prvních příznaků. U rodin, kde na sebe členové nemají tolik času nebo nemají k sobě silné citové vztahy, může odhalení trvat déle. Čím dříve se gamblerství odhalí, tím včasější léčba může být zahájena a dopady na rodinu jsou pak méně závažné.

Často se stává, že rodina ví, že se něco děje, ale netuší, co konkrétně. Málokdo za změnami chování partnera vidí patologické hráčství. Indiciemi může být úbytek peněz, nárůst dluhů, večerní absence doma, různé změny chování. To vše ale mohou být i příznaky jiných problémů, eventuálně jiných závislostí.

Patologické hráčství spolehlivě odhalí dotazník organizace Gamblers Anonymous s názvem „Žijete s patologickým hráčem?“, jehož kompletní znění uvádím v příloze. (viz *Příloha č.3*). Dotazník obsahuje tématické otázky směřující k zjištění, zda se v rodině a zejména u potenciálního hráče vyskytují příznaky typické pro patologické hráčství. Dotazník je určen rodinným příslušníkům hráče, zejména jeho partnerovi/partnerce.

Přínos dotazníku je nesmírný, neboť partner/ka hráče často netuší, o jaký problém se jedná. Dotazník pomůže nejen s diagnostikou patologického hráčství, ale zároveň vyloučí jiné možné příčiny problémů, jichž se partner/ka obává (nevěra, workholismus, drogová závislost apod.)

4.3 Diagnostika patologického hráčství

4.3.1 Patologické hráčství (diagnóza F63.0)

Podmínkou pro stanovení diagnózy patologického hráčství je výskyt těchto jevů u dané osoby:⁴

- Během období nejméně jednoho roku se objeví dvě nebo více epizod hráčství.
- Tyto epizody nejsou pro jedince výnosné, ale opakují se přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život.
- Jedinec popisuje silné puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, a hovoří o tom, že není schopen silou vůle hře odolat.
- Jedinec je zaujat myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí.

Existují dvě základní screeningové otázky pro diagnostiku patologického hráčství:

- Cítil jste někdy potřebu vyhrávat více a více peněz?
- Musel jste někdy lidem, kteří jsou pro vás důležití, kvůli hazardní hře lhát? Pokud dotazovaný při odpovědi hovoří pravdu, znamenají dvě kladné odpovědi patologické hráčství.

4.3.2 Hráčství a sázkařství (Z72.6)

Patologické hráčství je nutné odlišovat od hráčství a sázkařství.

Pojmem hráčství a sázkařství rozumíme časté hraní pro vzrušení nebo jako pokus vyhrát peníze. Nejsou zde však tolik patrné finanční ztráty jako u patologického hráčství. Tato diagnostická kategorie nepatří mezi duševní poruchy, ale do skupiny „faktory ovlivňující zdraví a kontakt se zdravotnickými zařízeními“

K diagnostice patologického hráčství slouží dotazníky, jejichž plná znění uvádím v přílohách. Specifický je dotazník pro diagnostiku hráčství u dětí a dospělých osob. Z vyhodnocení dotazníků lze usoudit, zda se jedná o patologické hráčství a v jaké fázi se jedinec nachází.

Patologickou hrou není pouze hrací automat, ale patří sem i další hazardní hry, např. sázky, ruleta, karty apod. Předpokladem k tomu, aby se jednalo o patologické hráčství je, že se hraje o peníze. Nelze tedy za patologické hráčství považovat např. počítačové hry.

---

⁴ Mezinárodní klasifikace nemocí (1992) in Nešpor – „Už jsem prohrál dost“ (2006)

Patologické hráčství je psychiatrická diagnóza, která se musí léčit, stejně jako každá nemoc. Formy léčby jsou léčba ústavní a léčba ambulantní. Ideální je léčbu zkombinovat, eventuálně přidat i pomoc některých poraden a nestátních neziskových organizací. Svůj význam mají i svépomocné organizace.

Po skončení ústavní léčby je vhodné zvolit ještě léčbu následnou, v jejímž rámci se závislý dostavuje na individuální konzultace či skupinové terapie. Léčba závislosti je vždy běh na dlouhou trať. Není možné člověka ze závislosti vyléčit během pár dní. Vždy je to léčba dlouhá, komplikovaná, a hrozí riziko recidiv.

Vhodné je pracovat nejen se samotným hráčem, ale s celou jeho rodinou, neboť nemoc se dotýká všech členů rodiny, zasaženy jsou všechny rodinné funkce, rodina zpravidla prochází krizí, kterou bez odborné pomoci jen těžko dokáže překlenout.

4.4 Rizika patologického hráčství

Rizik, která přináší patologické hráčství, je mnoho. V této podkapitole shrnuji ty nejzávažnější z nich:

- Ztráta zaměstnání, nedostatek finančních prostředků
- Dluhy – mnohdy v řádech mnoha set tisíc korun
- Trestná činnost – především majetkového charakteru, hráč si obstarává peníze na hru
- Odcizení od druhých lidí, izolace, ztráta přátel
- Vyšší riziko rozvoje kombinovaných závislostí, zejména na alkoholu, lécích a drogách.
- Onemocnění související s nadměrným stresem a s dlouhým stáním u automatu
- Duševní krize, deprese, myšlenky na sebevraždu, sebevražedné pokusy.
- Krize v rodině, ztráta důvěry, rozvod

5. Následky patologického hráčství v rodině

Patologické hráčství má pro rodinu následky vždy. Jak jsou následky silné, závisí na mnoha faktorech:

- v jakém stadiu se nacházel hráč
- kolik peněz hráč prohrál a kolik dluží
- jaké vztahy v rodině panovaly před započítím hráčského období
- do jaké míry jsou ostatní členové rodiny ochotni být hráči oporou
- kdo je hráčem (muž, žena, dítě)

5.1 Fungování a stabilita rodiny

Nejsilnější následky sebou nepochybně nese skutečnost, když je hráčem žena – matka. Její role v rodině je nezastupitelná a nejvíce postradatelná, obzvláště pro děti, jejich výchovu, ale i pro chod celé domácnosti.

Je-li hráčem muž – otec, je problémem zejména ztráta příjmu, často i oslabení sociálního postavení.

Pokud začne na automatech hrát dítě, je nezbytné začít situaci řešit ve spolupráci s OSPOD a školou, aby nedošlo k většímu rozmachu sociálně patologického chování dítěte.

Dopady patologického hráčství v rodině se týkají především těchto oblastí:

- **materiální** – ztráta či omezení příjmů, pokles finanční úrovně rodiny, ztráta zaměstnání osoby, která hraje automat. Materiální dopad se dotýká všech členů rodiny. Další komplikace nastávají v případě trestního stíhání hráče.
- **citové** – rodina k hráči ztrácí důvěru, často nemůže uvěřit, co se stalo, nedokáže se se situací vyrovnat. Mnoho rodin tuto situaci nezvládne a rozpadá se. Velmi důležitá je komunikace a odborná pomoc.
- **výchovná** – rodina, která musí řešit problém patologického hráčství, nemá příliš času na výchovu a péči o děti, které však pozornost rodičů neustále potřebují. Hráč se v období své závislosti doma příliš nezdržuje, a pokud ano, na rodinu nemá čas ani myšlenky. Druhý z rodičů musí řešit starosti způsobené vzniklou situací. Z toho důvodu je dopad na děti velmi drastický.

- **sexuální** – ve sféře intimního života dochází rovněž k ochlazení, hráč zpravidla nemá na milostný život ani pomyšlení, což rovněž poznamenává vztah mezi partnery

Lze říci, že patologické hráčství je obrovským zásahem do celého rodinného systému a do všech jejích funkcí. Záleží na intenzitě hráčství a na hloubce a stabilitě rodiny, nakolik dokáže situaci zvládnout, a s jakými následky.

Výhodu mají rodiny s vyšší ekonomickou úrovní, neboť jsou schopny v kratší časové lhůtě uhradit pohledávky vzniklé hrou na automatu, a tím ukončit tuto životní epizodu.

5.2 Vztahy rodiny s širším okolím

Gamblerství ovlivňuje rovněž vztahy mezi rodinou a širším okolím. Nezřídka se rodina setká s opovržením lidí či dokonce ztrátou blízkých přátel. Tento fenomén platí především na malých městech a vesnicích, kde je velmi důležité udržení dobré pověsti.

Snaží-li se hráč vyléčit a začít nový život, je pro něj těžké, když jej okolí nedokáže přijmout zpět. Často musí vynaložit mnoho úsilí, než si alespoň zčásti opět zaslouží důvěru a pochopení ze strany druhých lidí.

Nepodaří-li se mu získat zpět přízeň okolí a traumatizuje jej to, je vhodné se odstěhovat a začít žít jinde, kde jej nikdo nezná a nebude mu připomínat minulost.

5.3 Partneři patologických hráčů

Situace patologického hráčství je složitá nejen pro samotného hráče, ale i pro celou jeho rodinu. Ve velmi těžké pozici se nachází partner hráče. I on potřebuje odbornou pomoc a intervenci.

Získá-li partner podezření, že žije s patologickým hráčem, je vhodné provést test, který určí diagnostiku. Kompletní znění dotazníku uvádím v příloze.

Od chvíle, kdy partner či partnerka zjistí, že žije s patologickým hráčem, prochází její život třemi stadii:⁵

- **popírání** – partner hráče omlouvá, občas sám uvažuje o hře, nemluví o partnerově hře na veřejnosti. Pokud nezačne situaci včas řešit, posouvá se do druhého stadia
- **stres** – objevují se hádky, důvodem je zejména partnerův častý pobyt mimo domov. Začíná období dluhů, které partner či partnerka za hráče zatím obětavě platí, aby se vyhnul protížím. Situace v rodině se stává kritickou, situace se odráží na dětech, na

---

⁵ K. Nešpor, „Jak překonat problém s hazardní hrou“, 1996, str. 63, rozdělení stadií působení hazardní hry na partnery

které oba partneři nemají čas. Partner začíná cítit osamělost, je nespokojený se stavem věcí. Nezačne-li ani v této fázi problém řešit, nastupuje třetí stádium.

- **vyčerpání** – partner začíná mít fyzické problémy, v hlavě má zmatek, situace se vymyká z rukou, partner je bezmocný, úzkostný, může dojít i k zhroucení z vyčerpání. Některé rodiny v této fázi končí rozvodem či závislostmi obou partnerů. Únik od reality do alkoholu, drog či patologické hráčství obou partnerů. Může dojít i k sebevražedným pokusům.

Rozhodne-li se partner situaci řešit, prochází během léčby stejně jako hráč i partner stadii uzdravování. Zpočátku je situace kritická, hráčství je v rodině bráno jako nemoc, ale partner se chytá nové naděje, věří v uzdravení celé rodiny. Partner opouští izolaci a začíná se vracet do normálního života. Postupně se proces posunuje do stadia znovuvytvoření, kdy se rodina opět citově sblíží a objevují se nové realistické plány do budoucna. Dalším stádiem je fáze růstu, kdy se navrací ztracená důvěra mezi partnery a jejich vzájemný cit. Oba partneři se radují z úspěšné léčby.

Léčba je o to kratší, čím dříve se partner rozhodne situaci řešit. Není vhodné nechat situaci dospět až do stadia vyčerpání.

5.4 Děti patologických hráčů

Pro děti patologických hráčů je situace neméně složitá jako pro dospělé. V každém případě nesmí být dítě ze situace vynecháno. Musí vědět, co se děje, a být zabezpečeno o tom, že situaci nezavinilo. Dítě často vidí vinu samo v sobě, pokud mu není věnována dostatečná pozornost, domnívá se, že něco provedlo. Proto je nezbytné s dítětem komunikovat, vysvětlit mu úměrně jeho věku situaci a snažit se, aby dopady hráčství dítě pocítilo co nejméně. Dítě potřebuje za každých okolností lásku, péči a pocit jistoty a bezpečí. Jeho potřeby musí být uspokojeny, nesmí být zanedbány kvůli problémům dospělých.

Dítě by nemělo sloužit ani jako spojenec žádného z rodičů. Problém patologického hráčství do jeho dětského světa nepatří a je zbytečné zatěžovat dítě detaily tohoto problému. Pouze je potřeba mu vysvětlit, že problém, který se objevil, dítě nezavinilo a nemá s ním nic společného.

Rodiče by v zájmu dítěte měli problém hráčství vyřešit co možná nejrychleji. Dopady na výchovu dítěte i na jeho duševní vývoj mohou být v budoucnu nesmírné.

5.5 Fyzické a duševní zdraví hráče

Chorobné hráčství nepůsobí sice silné tělesné odvykací příznaky, ale má na zdraví a tělesnou kondici vliv. Může se jednat o zdravotní problémy související se stresem patologického hráče, ale např. i problémy vyplývající z dlouhého stání u automatu.

Nejčastějšími zdravotními problémy, které hráčství přináší, jsou bolesti hlavy, celkové nevolnosti, bolesti končetin a páteře od dlouhého stání, srdečně cévní choroby, oslabení organismu v důsledku nedostatku pohybu a častého pobytu v zakouřených prostorách.

Patologické hráčství sebou nese i mnoho psychických problémů, především deprese, úzkost, fobie, podrážděnost, nespavost, nervozitu a napětí. Nezřídka dochází u patologických hráčů k sebevražedným pokusům.

5.5.1 Sebevražedné pokusy

U patologických hráčů se velmi často objevují sebevražedné myšlenky a pokusy. Důvodem je skutečnost, že se hráč ocitá v začarovaném kruhu, z nějž není cesty ven. Ve svém okolí má spoustu věřitelů, kteří žádají zpět své peníze a hráč je nemá z čeho zaplatit.

Nejvyšší sebevražednost v souvislosti s gamblerským je ve Spojených státech amerických.

Americké prameny uvádějí, že 48 až 70 % patologických hráčů uvažuje o sebevraždě a 13 až 20 % se o ni pokusí⁶

Jak sebevraždám u patologických hráčů předcházet?

Patologické hráčství je velmi krizová situace v životě člověka. Kdykoliv mohou hráče přepadnout pocity depresí, úzkostí, marnosti, které vedou často až k sebevražedným myšlenkám. Z tohoto důvodu je potřeba, aby hráč měl vždy při sobě kontakt na některou z nepřetržitých krizových linek, kam se může obrátit o pomoc. Dostupnost služby je velmi důležitá. Pokud se dotyčný na číslo nedovolá, může mít tato skutečnost fatální následky. Patologický hráč může mít potřebu se vypovídat, je nutno jej vyslechnout, pochopit jeho stav, avšak v žádném případě jeho sebevražedné myšlenky nesdílet. Situaci ovlivňuje i počet předchozích pokusů o sebevraždu. Mluví-li člověk o sebevraždě, je to vždy volání o pomoc a situace se nikdy nesmí podcenit. Pokud dotyčná osoba trpí depresemi, je potřeba dbát na důslednou léčbu. Deprese zvyšují riziko sebevražd.

---

⁶ Zdroj: Nešpor, K. – „Už jsem prohrál dost“, 2006

Hráč se sebevražednými sklony by neměl zůstat sám .Z jeho okolí je nutné odstranit předměty, které by mohly sloužit jako sebevražedný nástroj.

Problematika sebevražd u patologických hráčů je velmi aktuální.

6. Možnosti řešení problému

V současné době existují různé postupy, jak patologické hráčství léčit. Jedná-li se pouze o hráčství, lze využít ambulantní léčbu. Pokud je však hráčství již v takovém stadiu, kdy je hráč sobě i svému okolí nebezpečný (např. trestnou činností, sebevražednými pokusy...), volíme léčbu ústavní. Léčbu je vhodné kombinovat i s pomocí nestátních neziskových organizací, krizových center, Poraden pro manželství, rodinu a mezilidské vztahy poskytujících rodinnou terapii apod. Velký význam má i léčba následná po ukončení ústavní léčby. I po vyléčení totiž zůstává mnoho nedořešených problémů, stejně jako potíží zdravotních a psychických, které je potřeba řešit. Významná je i úloha svépomocných organizací.

K tomu, abychom mohli zvolit vhodný léčebný postup, je nutné znát potřeby hráčů.

6.1 Potřeby patologického hráče

Člověk závislý na hracích automatech potřebuje především najít smysl života, být motivován pro život bez hry, zvládat pocity „bažení“, umět odmítnout, když jej někdo bude do herny lákat. V některých případech je nezbytné změnit prostředí, obzvláště jedná-li se o skutečnost, že v místě bydliště je dotyčný člověk vystaven nežádoucímu vlivu party či jednotlivých osob, které jej ke hře vyzývají. Patologický hráč by neměl u sebe nosit větší částky peněz, měl by se vyhýbat podnikům, v nichž jsou dostupné automaty, a zároveň by se měl vyhýbat konzumaci alkoholu. Nutné je vytvoření nového životního stylu, organizace času, nalezení vhodných koníčků a zálib.

Patologický hráč potřebuje cítit, že je v rodině a okolí přijímán, a že je mu dána šance obnovit nalomenou důvěru. Je potřeba s ním i jeho rodinou dlouhodobě spolupracovat, sanovat rodinu, pomáhat rodině formou poradenství či rodinných terapií řešit situace, které se pro rodinu zdají bezvýchodnými.

6.2 Práce s patologickým hráčem a jeho rodinou

Závislost nemá jednu příčinu, a proto se při léčbě vyplatí nespolehat na jeden postup, ale kombinovat více metod (K. Nešpor, L.Csémy)⁷. K nim zejména patří:

- Posilování motivace k zdravému způsobu života, ať už pozitivně (výhody abstinence) nebo negativně (uvědomit si minulé negativní zkušenosti a rizika návykového chování).

---

⁷ Faktory dle K. Nešpora – „Léčba a prevence závislosti“ (1996)

- Získávání tzv. dovedností potřebných pro život (“life skills”). Sem patří schopnost čelit sociálnímu tlaku, nácvik komunikace, řešení problémů a předvídání následků, vytváření zdravé sítě vztahů, schopnost odmítat pokušení hry, zvládnutí nové situace nebo přechodu do nového prostředí, lepší sebeovládání a sebeuvědomování, schopnost chránit zdravé sebevědomí, vést přiměřený životní styl, zvládnutí rizikových duševních stavů, jako jsou craving (bažení), úzkost, hněv, deprese, radost a nuda, používání relaxačních technik, schopnost pečovat o zdraví a využívat zdravotnických služeb atd.
- Rodinná nebo manželská terapie
- Terapeutická komunita
- Svépomocné organizace a socioterapeutické kluby - Gamblers Anonymous
- Relaxační techniky a jóga
- Vhodné léky, např. k zmírnění cravingu (bažení) nebo léčbě případných depresí
- Postupy typu mírnění škod – vyrovnávání dluhů, dohody s věřiteli, zajištění zaměstnání pro stabilní příjem, který pomůže závislému napravit škody a začít opět žít normální život.

6.3 Ambulantní léčba

Není-li hráčství spojeno s dalším typem závislosti, je možné hledat řešení v ambulantní léčbě. Hráč dochází na terapie, které se realizují nejčastěji v AT poradnách. Terapie probíhají individuální či skupinovou formou. Existují samostatné skupiny pro hráče, ale často jsou hráči léčeni spolu se závislými ostatních typů. Je tomu tak proto, že hráčství má podobné rysy, i jeho příčiny, následky a prevence jsou téměř totožné.

Ambulantní léčba je využívána rovněž při léčbě následné, tedy po ukončení pobytu v ústavním zařízení.

Ambulantní léčbu lze kombinovat s poradenskými službami, s psychoterapií a podpůrnými službami různých nestátních neziskových organizací.

Při léčbě neopomíjíme ostatní členy rodiny, jimž je rovněž nutné poskytnout intervenci.

6.4 Ústavní léčba

Je-li závislost již v takové fázi, že není možné pracovat s klientem a jeho rodinou pouze ambulantně, je závislý umístěn v ústavní léčbě. Patologičtí hráči bývají umístěni opět

se závislími jiných typů. Používá se podobných léčebných postupů. Základem je změna životního stylu dotyčné osoby, práce s motivací, sebeovládáním a přehodnocení jeho priorit. Léčebný cyklus je 12 týdenní. Klient nastupuje léčbu dobrovolně, ale v případě např. suicidálních pokusů může být tato léčba nařízena z důvodu nebezpečnosti sama sobě.

Chod v léčebném psychiatrickém zařízení má pevně daný řád. Pavilon je uzavřený, návštěvy jsou omezené jen na určité hodiny v týdnu. Pro závislé existuje systém bodového hodnocení, kde jsou za všechny úkony hodnoceny – kladně či záporně. Za kladné body získávají různé výhody, např. volnou vycházku, víkend s rodinou apod. Naopak za body záporné následují omezení – zákaz vycházky .... Body jsou pro závislé výrazně motivujícím prvkem.

V rámci léčby se provozují různé aktivity, od ručních prací, korálkování, keramiky, přes hipoterapii po různé cvičení, vaření, muzikoterapii atd. Závislí se učí hledat si koníčky pro svůj budoucí život, motivují se k tomu, aby dokázali pracovat, být zodpovědní a uměli smysluplně vyplnit

Kromě skupinové terapie, která je shodná pro všechny typy závislostí, existuje i skupina specifická pro patologické hráče. Skupinu mohou navštěvovat i hráči, kteří se léčí ambulantně. Základem terapie je posilování motivace, dále se nacvičují účinné postupy, které pomáhají překonat problém s hazardní hrou (jak se vyhnout spouštěčům, jak zlepšit sebeovládání, jak zlepšit mezilidské vztahy, jak dát do pořádku své finance apod.)

Uzdravování patologických hráčů můžeme rozdělit do tří fází.

- **fáze kritičnosti** – člověk přestává hrát, opouští fantazie o výhrách a přijímá realitu. Chová se zodpovědně, vytváří si nadhled nad svým chováním. Řeší své problémy, začíná činit rozhodnutí, hledá si zaměstnání, aby co nejdříve vyřešil finanční potíže.
- **fáze znovuvytvoření** – nyní již bývalý hráč začíná splácet dluhy, vytváří plány splátek a náhrad škod, je k sobě sebekritický, hledá nový smysl života, záliby, koníčky, uklidňuje se po psychické i zdravotní stránce, začíná opět trávit čas s rodinou, řeší soudní spory
- **fáze růstu** – bývalý hráč již se nezabývá v myšlenkách hrou, žije nový život, je ve svém myšlení již pohotový, rozumí sám sobě i druhým, nachází svůj nový životní smysl i styl.

Nelze říci, jak dlouho trvá, než se hráč úplně uzdraví. Situace je individuální. Každá fáze uzdravování je u jednotlivých lidí jinak dlouhá. Zpravidla lze předpokládat dobu léčby

jeden rok. Závisí opět na motivaci samotného hráče a na jeho rodinném zázemí, jak dlouho léčba potrvá a jak úspěšná bude.

6.5 Svépomocné organizace

Jestliže se rozepisují o jednotlivých způsobech léčby, nemohu opomenout také svépomocné organizace. Jako mají alkoholici podpůrný spolek Anonymní alkoholici, vytvořili si i patologičtí hráči organizaci Anonymní gambleři (Gamblers Anonymous). Organizace vznikla v USA v roce 1957 po vzoru anonymních alkoholiků. Založili ji dva muži, kteří prožili peklo hracích automatů, se všemi projevy a následky. Rozhodli se proto pomoci lidem s podobným osudem. Svépomocné organizace nelze chápat jako způsob léčby, ale jako její rozšíření či obohacení.

V psychiatrické léčebně v Bohnicích se skupina anonymních hráčů pravidelně schází, jejich setkání jsou zahrnuta do léčebného programu. Hráči si navzájem vyprávějí své osudy, vyslechnou jeden druhého, potkávají se navzájem, vyměňují si cenné zkušenosti. Kdo jiný je může pochopit lépe, než právě lidé se stejnými problémy. Podmínkou členství je přání přestat hrát. Hráči se při setkáních vzájemně podporují, dávají si sílu. Skupina je vytvořena z mužů i žen.

V přílohách uvádím kompletní znění dotazníku pro diagnostiku patologického hráčství (*Příloha č.1*) a dotazníku pro partnery a partnerky patologických hráčů (*příloha č.3*)

6.6 Řešení finančních ztrát a další trestné činnosti hráče

Dopustí-li se patologický hráč v období hráčství různých trestných činů, musí za ně nést následky, a to bohužel často i v době, kdy má již za sebou úspěšnou léčbu a na problémy s automaty by nejrady zapomněl. Realita je však taková, že věřitelé tvrdě vyžadují své peníze zpět, většinou s vysokými úroky, a to i za cenu fyzického či psychického násilí.

Hráč a jeho rodina jsou tedy nuceni vydat část svého majetku, anebo co nejrychleji získat peníze na splacení dluhů. V tomto případě je nejhorší řešení opět si peníze půjčovat. Řešit „dluh druhým dluhem“ je nejhorší, co člověk může udělat, není to cesta z kruhu ven, ale stále větší zamotávání a bloudění.

Při vyšších dlužích je zde reálná i hrozba trestu odnětí svobody. Je však rozumné, když soud, pokud vidí snahu bývalého hráče pracovat a vydělat peníze na dluhy, uloží dotyčnému podmíněný trest a nebo trest alternativní, čímž mu dá šanci zůstat na svobodě, pracovat a vynahradiť svou škodu.

Řešením této svízelné situace může být vyjednávání s vymahači, stanovení splátkových kalendářů, rozvržení platby dluhů do delšího období tak, aby rodina byla schopna postupně pohledávky zaplatit.

Ve výjimečných případech souvisí s patologickým hráčstvím i trestné činy násilné (loupežná přepadení) či trestné činy krádeží. Za tyto činy může být vězení nevyhnutelné, což je pro rodinu další hluboká rána, kterou musí překonat. Opět v době výkonu trestu chybí příjem odsouzeného člověka. Partner se nachází ve složité situaci, neboť musí sám vydělávat na provoz domácnosti a navíc je vystaven tlaku vymahačů.

6.7 Rizika pro další život rodiny

Pokud má rodina po epizodě patologického hráčství opět správně fungovat, je nutné si uvědomit, čeho je potřeba se vyvarovat.

Riziko spočívá především v hrozcí recidivě hráčství. Tu je však možno odvrátit tím, že bude rodina pracovat na vzájemných vztazích a bude tak vytvářet přístav klidu pro všechny členy.

Rizika, kterých by se rodina v budoucnu měla vyvarovat, jsou především tato:

- nevěnování pozornosti druhému
- neporozumění druhému
- podceňování druhého a pohrdání jím
- působení druhému utrpení
- osobní kritika místo věcné kritiky
- nesouhlas
- odmítání
- absence společně tráveného času
- napjatost, nervozita, ostražitost
- nedůvěra
- rozdílná očekávání od sebe navzájem
- lež
- různý okruh přátel s odlišnými či protichůdnými zájmy
- rozdílné koníčky a záliby

- soupeření
- posměch, nenávisť
- neschopnost se domluvit
- sexuální neshody, odmítání dotyků
- neschopnost projevit city, zejména kladné
- zanedbaný zevnějšek
- nevyváženost vztahů

Kromě těchto faktorů, které lze v rámci rodiny ovlivnit, existují samozřejmě i rizika zvenčí. Mezi ně zejména patří opovržení okolí, ztráta přátel, násilí ze strany vymahačů (fyzické i psychické), neschopnost splatit dluhy a problémy s tím související, následky trestné činnosti z hráčské éry, problémy s hledáním zaměstnání, psychické a zdravotní problémy.

V některých případech je ideálním řešením odstěhování se z původní lokality a začít nový život. Týká se to obzvlášť malých měst, kde člověk s jakkoliv poznamenanou pověstí jen těžko hledá opět své místo.

7. Prevence vzniku patologického hráčství

Rozhodne-li se člověk vstoupit do herny, přichází tam s určitým očekáváním. V tomto případě je nutné si ujasnit, jaká mohou očekávání být, v čem jsou zhoubná, a čím je lze nahradit tak, aby byl dotyčný uspokojen a zároveň nedošlo k patologickému chování.

7.1 Jak se nenechat zlákat hrou

V této podkapitole se budu zabývat jednotlivými očekáváním⁸, s nimiž osoba přichází do herny. Ke každému typu očekávání uvedu způsoby, jak lze tento motiv nahradit jiným, příjemnějším či užitečnějším řešením, než hrou.

1) Touha po zbohatnutí – člověk často přichází do herny s touto motivací. Je však nutno si uvědomit, že automat bohatství nepřinese. A pokud ano, tak pouze chvilkové, neboť člověk touží vyhrát stále více, až nakonec prohraje vše. V tom tkví systém hracích automatů. Výsledkem touhy po bohatství je tedy nakonec nouze a dluhy. Tyto se časem stále více prohlubují. Má-li člověk skutečnou potřebu získat peníze, je lepší je poctivou prací vydělat. Dobrým řešením je také šetření peněz, neutráctet za zbytečnosti.

2) Mírnění smutku a depresí – automaty smutek ani deprese nezmírní, naopak je prohlubují. Čím déle a vášnivěji člověk hraje, tím jsou deprese hlubší. Řešením může být cvičení, práce, relaxace, vyprávění se, hudba, procházka apod.

3) Touha po štěstí a příjemných pocitech – hazardní hra má spíše opačný účinek. Chce-li člověk prožít pocity štěstí, musí hledat úplně jinde. Štěstím mohou být chvíle společně strávené s rodinou, záliby, koníčky, či čas vyhrazený sám pro sebe prožitý v příjemných aktivitách. Někdy stačí pro radost něco dobrého si uvařit, přečíst si hezkou knihu.

4) Společenskost – automat není dobrým společníkem. V následcích člověka izoluje, vzdaluje jej od rodiny i přátel. Situaci je lepší řešit posezením s přáteli, posilováním mezilidských vztahů.

5) Odreagování – existují jistě zajímavější a ušlechtlejší formy odreagování než chudý styl stání u automatu. Navíc stání u automatu přináší zdravotní i psychické problémy. Potřebuje-li se člověk odreagovat, nabízí moderní doba spoustu možností – sport, cestování, kultura apod.

---

⁸ Základní rozdělení očekávání dle K. Nešpora – „Jak překonat problém s hazardní hrou“ 1996

6) Únik před rodinnými problémy – automaty situaci spíše zhoršují. Na řešení situace je rozumnější využít rodinné poradny, naučit se komunikaci, být tolerantní, umět vyjádřit své pocity a postoje apod.)

7) Zesílení příjemného stavu – hra na automatu přináší sebou spíše zhoršení stavu, problémy a utrpení

8) Zvědavost, nuda – hráčství se postupně stává také nudou, nepřináší žádné obohacení, duševní ani finanční. Ze zvědavosti lze provozovat mnohem zajímavější aktivity, například poznávat nová místa či se vzdělávat.

9) Únik před samotou – mnohem snazší je v rámci rodiny o problému pohovořit, najít kompromis a vhodné řešení.

10) Vynahradit si určitá příkoří – člověk si sám ubližuje, situaci tímto neřeší. Udělat si radost lze lepšími způsoby, například odjet na příjemně strávenou dovolenou, odreagovat se, nepřipouštět si pocity křivdy.

V rámci prevence je nutné uvědomovat si všechna tato rizika, která hráčství přináší a umět využít alternativní řešení.

Důležitou prevencí je vyhýbat se nadměrnému užívání jakýchkoliv návykových látek. Závislost zvyšuje riziko patologického hráčství.

Velmi rizikové je také zaměstnání v provozovnách, kde se vyskytují hrací automaty (restaurace, bary, herny). Automat se zde stává silným lákadlem. Nebezpečná jsou také zaměstnání s nepravidelnými příjmy, kde v některých měsících je příjem nižší než na jaký je dotýčný zvyklý (např. sezónní práce). Problematické jsou i práce, kde se pracuje s velkým finančním obsahem.

Rizikovou skupinou jsou rovněž nezaměstnaní, kteří by si rádi hrou kompenzovali nedostatečný příjem.

Prevence je důležitá i u lidí, kteří si nesou traumata z dětství. Strádající osoby si potřebují vynahradit pozornost, která jim byla upřena, a útěchu mohou hledat právě u automatů.

7.2 Prevence u dětí

Prevence dětí a mládeže je samostatnou oblastí, jíž je potřeba věnovat náležitou pozornost. Právě dospívající jsou závislostmi různých druhů i patologickým hráčstvím silně ohroženi. Závislost u nich vzniká velmi rychle. Ohroženi jsou především mladí lidé z velkých

měst, kde je silná koncentrace heren, barů a jiných nočních podniků. Problém umocňuje i nuda, která se mezi mladými lidmi často vyskytuje zejména na velkých sídlištích, kde není možnost vyžití, jaké by si představovali. Z nudy se pak uchylují do heren a ze zvědavosti zkoušejí hrát. Jiní hrají i z touhy po penězích. Chtějí vyhrát, aby si mohli užívat života, kupovat si věci, které si běžně dovolit nemohou.

U prevence dětí a mladistvých náleží nezastupitelná úloha rodině.

Vztah dětí k sociálně patologickým jevům ovlivňují tyto faktory:

- způsob přístupu k dítěti a výchovný styl
- volnost, která je dítěti poskytována
- kontrola dítěte – s kým, kde a jak tráví volný čas
- podpora zájmů dítěte
- společné trávení volného času
- materiální situace rodiny
- spolupráce rodiny se školou
- vztahy v rodině, důvěra mezi rodiči a dětmi

V prevenci dětí a mládeže je významná také úloha společnosti. Důležité je především omezování přístupu dětí k hazardním hrám – především zákaz vstupu do herny osobám mladším 18 let, zákaz prodeje alkoholu a cigaret atd. Diskutabilní je skutečnost, do jaké míry provozovatelé těchto zařízení pravidla dodržují.

Nezastupitelnou funkci v rámci prevence zaujímá i škola. Formou přednášek a osvětových akcí je zde možnost upozornit dítě na následky a rizika hráčství i ostatních závislostí, které se mohou kombinovat. Preventivní programy pro děti a mladistvé realizují i nestátní neziskové organizace (Peer programy apod.).

7.3 Prevence recidiv

V případě prevence opakovaných závislostí je důležité především zvládnout pocity bažení, pracovat s motivací a mít v rodině zázemí, které umožňuje odolat hrozícímu přívalu recidiv.

Způsoby, jak zvládat bažení (craving) podle K. Nešpora: ⁹
Bažení bývá u patologických hráčů častým problémem. Někteří patologičtí hráči ovšem recidivují, aniž by bažení uváděli. Bývá to způsobeno popíráním problému (problém s hazardní hrou je třeba si přiznat), automatickým chováním v rizikovém prostředí a nebezpečných situacích (automatismy je třeba zablokovat a vyhýbat se zbytečnému riziku) a nedostatečným sebeuvědomováním (v tomto případě pomáhají relaxační techniky a psychoterapie).

Nejdůležitější způsoby zvládnání cravingu: ¹⁰

- Uvědomit si negativní důsledky recidivy.
- Vyhýbat se situacím, které bažení vyvolávaly.
- Včas bažení rozpoznat, uvědomit si bažení na samém počátku, kdy je slabé.
- Odvedení pozornosti.
- Uvědomit si minulé nepříjemné zážitky související s hazardní hrou.
- Uvědomit si výhody abstinence.
- Tělesné cvičení nebo tělesná práce, jít do přírody.
- Prostě vydržet (tato strategie často postačuje, protože bažení často trvá řádově minuty).
- Relaxační techniky (uvolnění se pomocí jógy, cvičení apod.)
- Požádat o pomoc (rodinu, přátele, odborníky... nezůstávat sám)
- Uvažovat o příčinách bažení.
- V duchu nebo nahlas si popisovat pocity při bažení.
- Nemít při sobě hotovost (peníze raději někomu odevzdat do úschovy)

---

⁹ Zdroj: K. Nešpor – „Už jsem prohrál dost“, 2006, str. 35

¹⁰ Definice cravingu je podle 10. revize klasifikace nemocí (1992) „silná touha nebo pocit puzení užívat psychoaktivní látku nebo pocit puzení tuto drogu užít.“

III. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Stanovení cílů praktické části

V praktické části své bakalářské práce jsem se zaměřila na problematiku rodin, které se setkaly s problémem patologického hráčství. Systematicky v delším časovém horizontu několika měsíců jsem pracovala s vybranými deseti rodinami, jejichž člen je patologický hráč.

Praktickou část mé práce tvoří kasuistiky těchto rodin a rekapitulace rozhovorů s jednotlivými členy.

V kasuistikách popisuji příběhy rodin tak, jak jsem je nastudovala ve spisových dokumentacích a použiji i poznatky, které jsem vypožorovala během své práce s rodinami.

V analýzách rozhovorů rozebírám jednotlivé dialogy tak, jak probíhaly mezi mnou, hráčem či jinými členy rodiny. Informace získané přímo od jednotlivých členů rodin jsou pro mou práci nesmírným přínosem, neboť mi umožňují vidět problematiku z různých úhlů pohledu. Samotný hráč má na situaci samozřejmě jiný náhled než ostatní členové rodiny. Proto jsem velmi vděčná za rozhovor s každým z nich.

Cílem praktické části mé práce je především vyzkoumat, jaké dopady má patologické hráčství na rodinu jako systém, na její fungování a stabilitu.

Zajímají mne především následující faktory:

- jaké funkce rodiny jsou hráčstvím nejvíce zasaženy a do jaké míry
- jaký vliv má hráčství na vztahy uvnitř rodiny
- způsob, jak rodina hráčství odhalila
- ve které fázi se hráč nacházel v době odhalení
- řešení problému
- přístup jednotlivých členů rodiny k situaci
- dopady materiální – úbytek financí, dluhy.....
- dopady citové – ztráta důvěry, obviňování....
- komplexní dopad hráčství na rodinu jako systém

2. Výběr technik a vyhledávání respondentů

2.1 Použité techniky sběru dat

- **studium dokumentů** – lékařská dokumentace, spisy Orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) u nezletilých hráčů, dokumentace Vězeňské služby České republiky a Probační a mediační služby České republiky (dále jen PMS)
- **kasuistika** – podrobně rozpracovávám případové studie jednotlivých rodin na základě všech dokumentů, které mi byly k dispozici
- **rozhovor** – otázky v rozhovoru převážně otevřené, uzavřená byla pouze nezbytná část otázek (vzdělání, věk, jak dlouho závislost trvá, kdy začal hrát atd.). Rozhovor je polostrukturovaný. Je daný jeho rámec, ale respondent má prostor k otevřenému vyprávění, neblokovala jsem jej, pouze jsem udržovala potřebné hranice. Ve své bakalářské práci neprezentuji celý doslovný rozhovor, neboť byl často velmi obsáhlý. Používám proto rekapitulace rozhovorů, v nichž shrnuji nejdůležitější body a rozebírám danou situaci.
- **pozorování** – po dobu minimálně několika měsíců jsem se intenzivně zabývala sledováním celého příběhu, měla jsem možnost opakovaně hovořit s členy rodiny, ve většině případů i proniknout do jejich prostředí

2.2 Výběr respondentů

Výzkumný vzorek tvoří deset rodin. Se všemi těmito rodinami se mi podařilo navázat osobní kontakt, získala jsem přístup k jejich dokumentaci, měla jsem možnost pozorování rodin jako celku. U všech rodin jsem zpracovala kasuistiky. U sedmi rodin se mi podařilo realizovat rozhovor s jednotlivými členy. Rozhovory jsem do své práce zahrnula ve formě rekapitulace.

Respondenty jsem vyhledávala cíleně, zaměřila jsem se pouze na rodiny, jichž se patologické hráčství bezprostředně týká. Respondenty jsem vyhledávala v rámci svých odborných stáží, ale také v okruhu svého bydliště, neboť žiji na velkém pražském sídlišti, kde se problematika patologického hráčství rovněž vyskytuje.

Respondenti jsou :

- klienti psychiatrické léčebny (současní i bývalí), kteří se léčili či léčí ze závislosti na hracích automatech
- klienti AT poraden
- klienti OSPOD (nezletilí hráči)
- osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, jejichž trestná činnost souvisí s patologickým hráčstvím
- klienti Probační a mediační služby České republiky
- hráči, kteří se se svým problémem potýkají, ale zatím se neléčí
- rodiny patologických hráčů

Oslovené rodiny byly ochotny se mnou spolupracovat, poskytly mi potřebné údaje a zároveň vyjádřily souhlas s prostudováním jejich dokumentace a následnou publikací jejich případu v mojí bakalářské práci. Jejich jména jsem samozřejmě změnila.

3. Kasuistiky a analýzy rozhovorů s patologickými hráči a členy jejich rodin

Ke každému příběhu rodiny předkládám kasuistiku, kterou jsem zpracovala na základě studia spisové dokumentace, pozorování, rozhovorů s členy rodiny a odbornými pracovníky, kteří s rodinou pracovali. Rozhovory mi ochotně poskytl nejen patologičtí hráči, ale ve většině případů se mi podařilo provést rozhovor i s členy hráčovy rodiny. Tyto rozhovory byly pro mou práci rovněž nesmírně cenné, a proto jsem je rovněž analyzovala, rekapitulovala a zahrnula do praktické části.

Témata, která tvořila rámeček rozhovorů:

- demografické údaje – kolik je respondentovi let, jaké je jeho vzdělání, rodinný stav, počet dětí, místo bydliště
- rodinná anamnéza – z jaké rodiny závislý člen pochází, jaké bylo jeho dětství, problémy v rodině
- sociální situace – poměry, v jakých nyní závislý člen a jeho rodina žijí, materiální situace, rodinná situace, jak se rodina k závislosti staví, zaměstnání závislého
- patologické hráčství – počátky, příčiny, odhalení situace, rizikové faktory, řešení, léčba, dopady
- trestná činnost související s hráčstvím
- kombinované závislosti
- vlastní názory a postoje závislého člena i jeho rodiny

3.1 Příběh paní H. a její rodiny

Paní Helenu jsem poznala v psychiatrické léčebně v Praze Bohnicích, kde se léčila s diagnózou „Nutkové a impulzivní poruchy - patologické hráčství“. Diagnóza F630. Klientce je 30 let, hospitalizována v léčebně byla od ledna 2009. V době, kdy jsem se s ní poprvé setkala, byla v léčebně měsíc. Celková léčba byla tříměsíční, pak následuje doléčování ambulantní formou v AT poradnách.

Kasuistika:

Paní Helena byla poprvé hospitalizována na psychiatrii ve 14 letech, kdy se z důvodů neshod se svou matkou pokusila o demonstrativní sebevraždu. Na psychiatrickém oddělení

strávila tehdy měsíc, od té doby se na psychiatrii neléčila. Dle celkových lékařských dokumentací netrpí žádnou chorobou, neprodělala úrazy, z operací pouze císařský řez v dubnu 2008. Má dvě děti (7 let a 1 rok). Vdaná je podruhé, první dítě má z předchozího manželství. Se současným manželem má výborný vztah.

Klientka je vyučena na středním odborném učilišti obchodním, pracovala nejdříve 2 roky v oboru, pak 10 let jako servírka, nyní je na mateřské dovolené.

Žena nemá žádnou kriminální minulost, ale v současné době je proti ní vedeno trestní řízení za podvody přes virtuální účty – dluh 500 000 Kč. Řízení bylo zahájeno v lednu 2009.

Paní Helena má společenskou povahu, jejími hlavními zájmy je četba a sport.

Její problém s hraním na automatech začal před 8-9 lety, vydělávala tehdy nadstandardních 40 tisíc korun měsíčně, měla tedy prostředky pro hru. Po narození první dcery s hráčstvím přestala, ale když bylo dceři 5 let, začala recidivovat. Sama to ještě dokázala zarazit, ale v posledních dvou letech má opět výrazné problémy. Před více než dvěma lety se seznámila se svým současným manželem. Viděli se poprvé, když odjížděla pracovat na Mallorcu na letišti. Za měsíc za ní přijel a po 14 dnech se vrátili domů jako pár. Po 3 měsících se vzali, nyní mají ročního syna. Jednou byla v psychologické poradně, tam se vypovídala, ale vícekrát tam nešla, neboť nebyla v té době ještě rozhodnuta, že chce s hraním skončit. Nyní je ale cílevědomá a věří, že to dokáže. Klientka nemá žádné poruchy myšlení ani vnímání. Zpočátku se jí v léčebně nelíbilo, chtěla domů, zlobila se na partnera, že ji tam přivezl. Nyní je ale již adaptovaná, chce se léčit, ví, že není jiná možnost. Uvědomuje si, že v poslední době sháněla peníze podvody, a přesto, že si byla vědoma, že by to neměla dělat, udělala to vždy znovu. Dostala se do slepé uličky, z níž jediná cesta je léčba. Dobře ví, že sama by se se situací vypořádat už nedokázala.

Kromě závislosti na hracích automatech má Helena problém i s alkoholem. Při nástupu do léčebny podepsala souhlas s podáváním antabusu.

Ke svému hraní byla v době nástupu do léčebny klientka nekritická, neměla vytvořen náhled na gambling ani na kriminální dopad podvodů.

Manžel dochází do léčebny na rodinné terapie, aby působil na Helenu a motivoval ji k léčbě. Řeší se zejména situace dětí, které velmi potřebují fungující matku. Manžel nechce vzít klientku domů, dokud se nevyлéčí. Stejný názor na situaci mají i ostatní členové rodiny. Pacientka to brala ze strany rodiny nejprve jako útok, byla negativistická, ale nakonec souhlasila a byla umístěna na pavilon 7, který je určen pro léčbu závislosti žen.

Helena chodí na gamblerskou skupinu i na ostatní aktivity, které jsou závislým ženám určeny. Na pavilonu jsou ženy s různými typy a kombinacemi závislostí. Zapojuje se, uvědomuje si problémy, které nastaly a je nutno je vyřešit.

Má za sebou již jednu celodenní vycházku, která proběhla v pořádku, alkoholový test po návratu byl negativní.

V rámci ústavní léčby jsou klientkám zadávány různé úkoly, které plní. Jedním z nich je psaní elaborátů na různá témata. Měla jsem možnost prostudovat elaboráty, v nichž hovořila o tom, jak se změnil její názor na alkohol a drogy, jak lze zvládnout stereotypní denní režim běžného života, jak rozvrhnout volný čas a zařadit do něj doléčování, a jaké jsou spouštěče jejího rizikového chování. Klientka píše velmi uspořádaně, je poznat, že má myšlenky srovnané a ví, co je pro ni v životě důležité, kde udělala chyby a jak je může napravit.

Velmi krásně hovoří o svém manželovi, je mu nakonec vděčná za to, že ji odvezl do léčebny, protože se jí zde otevřely oči, přiznala si, že je opravdu závislá, a že bez léčby nebude schopna normálního života. Je ráda, že nepodepsala revers, protože by se z ní stala troska, která by nezvládala vůbec nic.

K alkoholu a drogám má klientka vesměs negativní vztah. Drogy nikdy nebrala, alkohol příležitostně ano, ale nejedná se o závislost.

Rekapitulace rozhovoru s paní Helenou

Helena je velmi příjemná, společenská a otevřená mladá žena. Od prvního kontaktu působila na mne velmi přátelsky, ochotně si se mnou povídala, a hned po několika úvodních otázkách začala sama vyprávět svůj životní příběh. Vyprávěla uceleně, popisovala svůj život od dětství až po současnost. Snažila jsem se ji nepřerušovat, jen občas jsem do jejího vyprávění vstoupila s doplňující otázkou. Informace, které mi v průběhu rozhovoru poskytla, byly pro mou práci velice cenné.

Paní Helena se narodila v Plzni, žila pouze s matkou, otec s nimi nežil již od doby matčina otěhotnění. Helena vyhledala otce jen jedenkrát, a to v den svých 18. narozenin. Matka se podruhé provdala, měla další tři děti – chlapce. Po základní škole se klientka vyučila prodavačkou. Chtěla studovat, ale kvůli sociální situaci v rodině nemohla. Učiliště ji prý nebavilo, ale prospěch měla dobrý. Ve druhém ročníku na učilišti se seznámila s partou, čímž pro ni nastaly problémy. Doma se vyhrotila situace s matkou, která vyústila v Helenin pokus o sebevraždu. Pak následoval měsíční pobyt v léčebně, po kterém se situace zhruba na půl

roku zklidnila. Poté se ale opět objevily problémy. Helena dokončila učiliště s vyznamenáním, pak na přání matky nastoupila do zaměstnání. Jediné, co matku údajně zajímalo, byly peníze – nejprve od státu, později od dětí. Klientka nebyla šťastná, chtěla se odstěhovat a osamostatnit. V roce 1998 nastoupila do Music clubu, kde pracovala jako barmanka a dálkově studovala obchodní akademii. Vydělávala dost peněz, našla si přítele a odstěhovala se od matky. Měla pocit, že začíná žít, ale opak byl pravdou – začala hrát automaty, k čemuž ji dovedl její přítel, který měl už s hraním problémy. Hrála pro zábavu, občas. Pak nastala změna zaměstnání. S přítelem měli opačné směny, čímž vzniklo mnoho volného času, který Helena začala trávit v herně. Vztah ochladl, ale v té době Helena otěhotněla. Ve 4. měsíci přistihla přítele při nevěře, což znamenalo konec jejich vztahu.

Helena zůstala sama, těhotná, bez bytu. Sama si bydlení dovolit nemohla a matka ji doma nechtěla. Byla měsíc v azylovém domě, pak přemluvila matku, aby si ji vzala k sobě. Matka svolila, ale Helena jí musela přispívat 3000 korun měsíčně. Peníze si obstarávala brigádami a občasnými výhrami v automatech. V březnu 2002 se Heleně narodila dcera. Po porodu přestala hrát, věnovala se své dceři. Vydržela nehrát 5 let. Našla si nového přítele a odstěhovala se od matky. Měli hezký podnájem, ale málo peněz. Helena stále pracovala, ale nevydělávala mnoho. Později přišla nabídka práce ve Španělsku a Helena ji přijala jako záchytné lano. Měla ve Španělsku sbírat jahody, dcera zůstala v Česku u babičky. Agentura byla bohužel nesolventní, klientka zůstala v Barceloně bez peněz. Přítel nebral telefon, tak jela stopem domů. Přítel ji mezitím opustil, našla doma prázdný byt. Odstěhovala se zpět k matce. Pak přišla nabídka na práci na Mallorce. Před odletem se Helena na letišti seznámila se současným manželem. Po měsíci pobytu za ní přijel, Helena ukončila práci a vrátila se s ním domů. Odstěhovali se do Liberce a začali nový život. Našla si práci v hotelu. Po dvou měsících zjistila, že je těhotná. Krátce na to se vzali. Muž byl ale buď v zaměstnání nebo na tréninku. Dcera chodila do školky a klientka trávila celé dny sama doma na rizikovém těhotenství. Nudila se, neměla kamarádky, tak začala chodit do herny. Nejprve jen občas, později začala chodit pravidelně. V dubnu 2008 porodila. Po porodu se cítila unavená, podrážděná. Doufala, že po porodu nebude hrát, jako tomu bylo po porodu prvním. Opak byl ale pravdou. Chodila si do herny často čistit hlavu, postupně se za to začala nenávidět. Doma tvrdila, že jde na brigádu nebo za kamarádkami. Měla úžasného manžela, zdravé děti, ale stále jí něco chybělo. Cítila se sama. Prohrávala peníze a pak se cítila ještě hůř. Poslední tři měsíce hrála již pravidelně. Zneužila platební karty cizích lidí a převedla peníze na svůj účet. Trápila se, ale nemohla si pomoci. Na konci ledna se sama udala na policii. Spolu s manželem zjistili možnosti léčby. Dne 29. ledna nastoupila Helena léčbu v Psychiatrické léčebně v Bohnicích.

Takto mi klientka dovyprávěla celý svůj příběh. Hovořila o svém manželovi, který ji obrovsky podporuje, je k ní nesmírně tolerantní. Trvá na tom, aby se vyléčila, a to v jejím vlastním zájmu.

Případ Heleny sleduji i nadále. V březnu byla její ústavní léčba úspěšně dokončena. V současné době se klientka ambulantně doléčuje v AT poradně, kam dochází na skupinové terapie. Dojíždí pravidelně do Prahy z Liberce, jedenkrát týdně. Manžel jí neopustil, společně řeší celou situaci. Obavu má Helena ze soudu, který jí brzy čeká za její podvody. Věří, že jí bude uložen podmíněný trest, aby měla možnost zůstat s rodinou, žít nový život a vyrovnat své dluhy poctivou prací.

Helena měla radost z toho, že se zabývám touto problematikou. Dle jejího názoru není patologickému hráčství obecně věnována dostatečná pozornost. Přivítala by, kdyby existovala jakási „berlička“ pro gamblery, tak jako pro alkoholiky existuje berlička v podobě antabusu, či pro drogově závislé v podobě subutexu a metadonu.

Helena o sobě hovoří, že byla „nebetyčně hloupá“, když automaty hrála.

Spouštěče svého rizikového chování vidí v tom, že se nudila, nedokázala se radovat z maličkostí, neměla náplň volného času, byla často sama.

Do budoucna chce bojovat proti stereotypu, chce se radovat i z úsměvu dětí, z každého nového dne, chce mít čas pro sebe, pro své koníčky, ale zároveň trávit čas i sama s manželem, zajít společně do kina, divadla, a samozřejmě věnovat se aktivitám pro celou rodinu. Důležité je, nebýt s manželem jen rodiči, ale i partnery.

Za spouštěč považuje i stresové situace, např. nedostatek financí, přílišné vypětí, neúspěchy apod. Významnou úlohu zaujímá i skutečnost, že manžel tráví mnoho času na sportovních soustředěních, přičemž trénuje fotbalovou reprezentaci žen. To vyvolává v Heleně pocity žárlivosti. Z předchozích vztahů má negativní zkušenosti s nevěrou, bojí se ztráty svého manžela. Snaží se s partnerem o tom hovořit a věří, že pomůže rodinná terapie.

Příběh paní Heleny dokazuje, jak může silná láska pomoci překonat i takto komplikovaný problém. Helena si s sebou nese trauma již ze svého dětství. Velmi potřebuje oporu a lásku, kterou jí poskytuje její manžel. Oba se velmi snaží, aby se Helena uzdravila a žili společně spokojený život. Manžel i obě děti jsou pro Helenu skutečnou motivací. Velmi silným negativním dopadem je ale její trestní stíhání, jehož důsledky bude muset Helena a její rodina ještě nést. Zbývá jen věřit, že soud dá Heleně šanci a neodsoudí ji k trestu odnětí svobody. Tento zásah by byl pro rodinu velmi drastický a mohl by mít nedozírné následky.

3.2 Příběh paní Martiny a její rodiny

Paní Martina je 53letá žena v částečném invalidním důchodu. Z patologického hráčství se v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v létě roku 2007. Její léčba byla rovněž tříměsíční. Po propuštění začala navštěvovat ambulantně AT poradnu, kam dodnes chodí na skupinové terapie. Problém s patologickým hráčstvím již nyní nemá, avšak jak sama tvrdí, terapie stále potřebuje. Její závislost byla kombinovaná. Byla závislá nejen na hracích automatech, ale zároveň na lécích z řady antidepresiv a na alkoholu.

Kasuistika

Martina pochází z malého městečka na jižní Moravě. Narodila se do úplné rodiny, která ale nebyla příliš funkční. Otec byl alkoholik a pracoval přes týden mimo domov, domů jezdil jen na víkendy, které většinou trávil popíjením alkoholu. Matka byla tedy na Martinu i jejího mladšího bratra sama. Žili v rodinném domě se zahradou, kde bylo stále hodně práce. Matka Martiny pracovala jako zubní laborantka, později jako knihovnice. Martina, stejně jako její matka, má od dětství velmi kladný vztah k četbě a knihám.

Život na venkově Martinu nebavil. Chtěla do města. Po dokončení základní školy nastoupila na střední zahradnickou školu do většího jihomoravského města a bydlela na internátě. Po dvou letech ale ze školy odešla, protože nesplnila její očekávání, obor ji nebavil. Nastoupila do zaměstnání ve svém rodném městě, a zůstala zde do svých dvaceti let. Pak se rozhodla odejít do Prahy, našla si zde bydlení i práci. Byla zaměstnána jako pomocná síla v kanceláři, vydělávala na tu dobu solidní peníze, platila si podnájem bytu. Zpět na Moravu nechtěla, oblíbila si Prahu. Jednou večer si vyšla do centra Prahy na hudební koncert, kde se seznámila se svým budoucím manželem. Po osmi měsících vztahu otěhotněla, krátce na to se vzali a narodila se jim dcera. První tři roky žili u manželových rodičů v malém bytě, kde sice bylo pro pět lidí poněkud těsno, ale všichni se měli rádi a byli k sobě tolerantní. Nebyly zde žádné výrazné problémy. Po třech letech dostali vlastní byt 2+1 na pražském sídlišti. Brzy po přestěhování nastoupila paní Martina do zaměstnání, pracovala jako kuchařka v mateřské škole, našla si zde kamarádku, která měla velké problémy s alkoholem. Kamarádka běžně popíjela i v pracovní době, k čemuž záhy zlákala i Martinu.

Martina se čím dál častěji vracela z práce opilá, což vyvolávalo rozepře v jejím manželském vztahu. Manželovi se Martinino pití vůbec nelíbilo, především s ohledem na to, že měli v té době pětiletou dceru. Problémy trvaly zhruba tři roky, pak Martina změnila práci, přestala se stýkat se svou kamarádkou a situace se zlepšila. Martina se pak opila pouze příležitostně, při oslavách apod. Neshody s dominantním manželem se ale objevovaly stále,

manžel trávil spoustu času mimo domov, měl své koníčky, chodil rád do společnosti, za zábavou. Martina zůstávala s dcerou často sama doma, což ji ubíjelo. Až na občasné hádky byla ale situace stále v mezích normy, a to až do roku 2000, kdy musela Martina ze zdravotních důvodů odejít do částečného invalidního důchodu. Pracovala fyzicky jako sanitárka v nemocnici, a neustálé polohování a zvedání pacientů se podepsalo na její páteři. Martina se začala cítit nepotřebná, začaly ji sužovat deprese, kvůli nimž se dostala až do psychiatrické ordinace. Lékař ji naordinoval antidepresiva, která pak pobírala několik let. Stala se na nich závislou. Situace se zhoršila v roce 2001, kdy Martině zemřela matka, k níž měla velmi silný citový vztah. Trauma ze smrti blízké osoby Martina zaháněla alkoholem v kombinaci s léky. Toto období lze přirovnat k časované bombě. Domácí pocit samoty, izolace, smutek ze ztráty matky, dcera se v tomtéž roce provdala a spolu s manželem žili u Martiny a jejího manžela, což v malém bytě vyvolalo rovněž neblahé pocity a časté spory. Narození vnoučka na chvíli zlepšilo Martinin stav, přišla na jiné myšlenky, byla dobrou babičkou, přestala pít, léky však brala stále. Rok po vnoučkově narození se dcera s manželem přestěhovala do nového bytu, a na Martinu začaly doma opět doléhat pocity samoty, které začala opět zalévat alkoholem.

V roce 2007 se k alkoholu a lékům přidaly hrací automaty. Martina nestrpěla již večery trávit osamělá doma, chtěla také chodit do společnosti, mezi lidi. Alkohol a automat se jí staly útěchou. Po dvou měsících si manžel i dcera všimli změn v chování Martiny. Po nocích nebyla Martina doma, často si půjčovala peníze, nejprve jen od rodiny, později i od různých známých. Byla stále nervózní, chovala se neobvykle. Ztratila zájem o četbu, o víkendy na chalupě, o všechno, co jí dříve činilo radost. Nikdo nevěděl, co se děje. Když už chybělo v rodině více peněz, než bylo možné akceptovat, byla nucena přiznat, že hraje automaty. Rodina ji zprvu nechtěla dát do léčebny, neboť věřila, že se Martina sama vzpamatuje a přestane hrát. Opak byl však pravdou. Poté, co Martina během jediného večera prohrála celý důchod, odvezla ji rodina okamžitě do léčebny. Martina souhlasila. Nebyla ale ochotna přiznat, že je závislá. Tvrdila sobě i svému okolí, že trpí pouze depresemi, které pramení z její samoty. Hru má prý pod kontrolou. Byla proto umístěna na pavilon akutních případů. Zde se léčila měsíc z depresí a byla propuštěna domů. Po třech dnech doma se ale opila, prohrála opět větší obnos peněz, který si půjčila od kamarádky, a když si uvědomila, co udělala, předávkovala se ještě tentýž večer léky. Pokus o sebevraždu byl ale demonstrativní, neboť sama od sebe vyhledala lékařskou pomoc. Byla převezena do nemocnice Motol, odkud za dva dny putovala opět do Bohnic, tentokrát však již na Detox a na tříměsíční odvykací pobyt v pavilonu pro závislé ženy. Léčila se z kombinované závislosti na hracích automatech,

lécích a alkoholu. S léčbou souhlasila, byla velmi přizpůsobivá. Rodina ji chodila navštěvovat, podporoval ji manžel, dcera s rodinou i manželova matka, která v té době bojovala s rakovinou. Po třech měsících se Martina vrátila z léčebny a byla změněna k nepoznání. V době před nástupem léčby byla neupravená a velmi vyhublá, působila jako lidská troska. Po návratu o sebe začala pečovat, krásně se oblíkala, měnila účesy, vypadala velmi hezky. Zároveň během léčby přehodnotila svůj život, naučila se, jak zacházet s volným časem, našla si nové záliby (pletení, korálkování, keramika...), byla motivována pro další život v kruhu své rodiny, trávit spoustu času se svým vnoučkem, ale i s manželem, celou rodinou a přáteli. Našla si práci na zkrácený úvazek, která jí pomohla, aby z výdělků pokryla dluhy.

Manžel jí rovněž vydatně pomohl, část dluhů umořil ze svých úspor. Lékaři v Bohnicích pracovali i s manželem a dcerou paní Martiny, řešili s nimi změnu životního stylu Martiny i změnu přístupu k ní. Manžel přislíbil, že již nebude trávit tolik času mimo domov, což dodržel. Martina od propuštění až do současnosti navštěvuje ambulantní skupinovou terapii v AT Poradně. Tato forma doléčování jí vydatně pomáhá. Alkohol nepije, lékař jí vysadil i všechny léky. Na hrací automaty již ani nepomýšlí. Změnila totiž celý svůj život a přehodnotila své priority. Na špatné období se snaží zapomenout. Její dluhy nebyly nikterak vysoké, proto se podařilo je bez větších problémů vyrovnat, a k minulosti se již nevracet. Důvěra, kterou k ní rodina v té době ztratila, je již znovu obnovena. Určitý strach z recidivy sice v rodině panuje, ale všichni věří, že je paní Martina nezkłame. Martina měla štěstí, že se k problému výborně postavila nejen její rodina, ale i okolí a přátelé, jimž dlužila peníze. Všichni jí dokázali odpustit a její hráčské období berou jen jako chvilkové vybočení z jinak naprosto normálního života.

Rekapitulace rozhovoru s paní Martinou

S paní Martinou jsem hovořila v době, kdy měla již za sebou ústavní léčbu. Velmi těžké pro ni bylo popsat příčiny, jak se vlastně k automatům dostala. Především jako důvod uvádí samotu, která ji doma skličovala a přivedla ji až do herny. Nebavilo ji pít alkohol, pila jej doma sama, tak jako většina žen alkoholiček. Potřebovala společnost. Proč si však vybrala jako společnost zrovna hrací automat, nedokáže říci. Ze začátku snad pro zábavu, později pro vidinu možné výhry. Později už hrát musela, jak sama tvrdí, dlužila peníze mnoha lidem, a potrebovala je vrátit. Výhra v automatech se zdála být jedinou možností. Pak však sama poznala, že výhra je nepravděpodobná, a začala se točit ve známém kolotoči proher a půjčených peněz. Mrzí ji, že zklamala svou rodinu a své známé, mnoho lidí jí přestalo

důvěřovat. Na druhou stranu se ale přesvědčila o tom, že jí rodina je schopna v tak těžké situaci podpořit, nenechala ji padnout a pomohla i se splacením dluhů. V tomto směru ji překvapil i její manžel, o němž si myslela, že by jí nedokázal být nikdy oporou. Jejich vztah je v současné době bez komplikací. Mnoho času tráví společně, zejména na chalupě, kam se paní Martina uchyluje na celé léto a její manžel sem za ní denně dojíždí ze zaměstnání. Za dva roky půjde její manžel do starobního důchodu a oba se těší, že budou už stále spolu. Paní Martina vzpomíná na období hracích automatů s velkou nelibostí, bere tuto etapu jako své životní vybočení. Sama nerozumí tomu, jak se dokázala do takové situace dostat, sáhnout až na úplné dno. V té době skutečně dle svých slov chtěla svůj život ukončit. Nevěděla jak dál a nechtěla být své rodině na obtíž. Léčba v Bohnicích jí velmi mnoho dala. Byla to pro ni cenná životní zkušenost. Seznámila se zde s mnoha ženami, které mají stejné či podobné problémy jako ona. Měla možnost se vypovídat, udělat si jasno ve svém životě, uspořádat si svůj soukromý život tak, aby byla do budoucna spokojená. Alkohol jí v současnosti již nic neříká. Vyhýbá se hernám i restauracím, nechce být vystavena pokušení, a to i přesto, že je přesvědčena o tom, že by ji automat nechal chladnou. Klade na prevenci obrovský důraz. Nechce své blízké opět zklamat. Uvědomuje si i hodnotu peněz a materiálního zázemí. Ví, jak je peníze těžké vydělat a nedokáže nyní s odstupem času pochopit, jak snadno je dokázala naházet do automatu. Zažívala pocity, jako většina gamblerů. Čím více peněz do automatu naházela, tím více je chtěla dostat zpět. Pořád přidávala, až jí nezbyla jediná koruna. Pak odcházela s prázdnou domů.

Velmi jí pomáhá ambulantní léčba, je za ni vděčná. Má-li nějaký problém, má možnost jej na skupině ventilovat, slyší rady a doporučení od ostatních členů i od terapeuta. Hodnotí léčbu jako obrovský přínos.

Martina je v současné době šťastná, má spokojenou rodinu, dcera s manželem a vnukem ji pravidelně navštěvují, vzájemné vztahy jsou výborné. S manželem je také Martina šťastná. Zdá se, že zažehnaná krize byla zkouškou, která skutečně utužila jejich vztah. Dle Martinových slov si manžel možná uvědomil, že jí často věnoval málo pozornosti, žil si sám ve svém světě. Nyní je pozorný, věnuje Martině mnoho času i zájmu, jsou spolu spokojeni.

Rekapitulace rozhovoru s dcerou paní Martiny

Dcera paní Martiny, 30letá Simona, se mnou také ochotně absolvovala rozhovor. Ptala jsem se jí především na to, jakým způsobem odhalili v rodině gamblerství maminky, jak na to rodina reagovala a jak je celá situace poznamenala.

Simona mluvila velmi otevřeně, s maminkou má blízký vztah, o jejích problémech s alkoholem a léky věděla dávno, gamblerství v roce 2007 pro ni však bylo překvapením. Když si k ní maminka chodila často půjčovat peníze, dlouho nevěděla proč. Domnívala se, že si za ně kupuje alkohol. Později paní Martina přiznala pravdu svému zeťovi, manželovi Simony.

Simona se rozhodla situaci řešit, navštívila s matkou obvodního psychiatra, prosily jej o radu. Psychiatr doporučil ústavní léčbu. Tu však Simona nejprve nechtěla akceptovat, jak sama přiznává, nevěřila, že je situace tak zlá. Nakonec ale museli maminku přesto do Bohnic odvézt. Situace byla již neúnosná, maminka prohrávala veškerou hotovost, kterou měla doma, vybírala peníze i z účtů, nekontrolovaně si půjčovala od přátel i od sousedů v domě. Často byla ve stavu opojení alkoholem a léky, kdy nevěděla co dělá, a situace byla velmi nebezpečná. Léčba v Bohnicích Martině velmi prospěla. Simona je se stavem maminky nyní spokojená. Domnívá se, že na automatech nebyla až tolik závislá, hlavním problémem byl alkohol a léky. V kombinaci s automaty pak ale situace došla do obřích rozměrů. Simona ví, že maminka měla s léky a pitím problémy delší dobu. Je proto ráda, že maminka byla na léčení a lze říci, že za léčbu vděčí právě automatům. Neboť kdyby maminka nezačala prohrávat peníze, jen stěží by si uvědomila, že je situace natolik vážná, že musí do léčebny. Nyní má maminka práci, má náplň volného času, velmi se věnuje rodině i svým koníčkům, neupadá do depresí, cítí se být užitečná, což je pro člověka v invalidním důchodu velmi důležitý pocit. Simona se svou rodinou se snaží mamince hodně věnovat a často ji navštěvovat, neboť ví, že to maminka velmi potřebuje. Jediná věc, která mamince dle dceřiných slov po závislosti zůstala, je občasná silná nervozita, napětí a podrážděnost. Tyto stavy pravděpodobně pramení z vysazení léků, na nichž byla Martina dlouhá léta závislá. Simona věří, že tyto problémy maminka zvládne překonat a bude jí nadále výbornou maminkou, a svému vnoučkovi milující babičkou.

3.3 Příběh pana Petra a jeho rodiny

Pan Petr je 41letý bývalý patologický hráč. Je ženatý, se svou manželkou vychovává čtyři dospívající děti. Jeho problém s hráčstvím trval dlouhá léta a byl vyřešen před třemi lety. S rodinou Petra jsem se seznámila v rámci své praxe na OSPOD.

Kasuistika

Petr se narodil jako druhý ze tří dětí do úplné a harmonické rodiny v Praze. Jeho dětství bylo nekomplikované, neměl žádné výchovné problémy. Po základní škole se vyučil jako řezník-uzenář. Po vyučení několik let v oboru pracoval. Ve svých 21 letech poznal svou

životní partnerku Sáru a brzy se vzali. Sára byla vysokoškolačka, v době jejich seznámení studovala chemii. Přestože brzy otěhotněla, dostudovala školu při mateřské dovolené a stala se inženýrkou. Petr tuto situaci těžce nesl, vadilo mu, že manželka má vyšší vzdělání než on. Začal mít na sebe přílišné nároky, stal se z něj ambiciozní člověk, který neznal své hranice. Absolvoval několik kurzů na rozšíření své kvalifikace, a brzy na to získal místo supervizora ve velkém obchodním řetězci. V Petrovi ale stále mezi sebou bojovaly dva světy. Svět obyčejného muže s výučním listem, jakým se vždy cítil být. A svět ambiciozního sebevědomého muže, který se chtěl dostat až za hranice svých možností. Petrovi jeho snaha vcelku vycházela, postupoval v kariéře výše a výše, ale existovala jedna věc, která stále kalila jeho úsilí, a to byl alkohol. Petr měl svou oblíbenou hospůdku, v níž trávil téměř každý večer. Doma se příliš nezdržoval. V poměrně krátké době se Petrovi a jeho manželce narodily čtyři děti, ovšem ani ty nedokázaly Petra udržet doma. Petr bojoval se svou touhou dosáhnout co nejvyššího postupu v zaměstnání, pracoval od rána do večera, ale po skončení práce se vždy vydal do své hospůdky, kde holdoval alkoholu a později i hazardní hře na automatech.

Sára se mezitím doma starala o děti. Postupem času si Petr potřeboval dokázat, že má na víc než na rodinný život, a začal se zaplétat do milostných románek s mladšími svobodnými ženami. Aby měl na tato dobrodružství peníze, snažil se vyhrávat v automatech. Zpočátku se mu dařilo, cítil se velmi silným člověkem. Doma měl velmi hezkou a vzdělanou manželku, čtyři krásné zdravé děti. V práci se mu rovněž dařilo, vydělával slušné peníze, kromě toho výhry v automatech a kolem sebe mladé zamilované milenky. Tento pocit štěstí a dokonalosti mu ale nevydržel dlouho. Brzy se výhry začaly měnit v prohry. Petr si začal půjčovat peníze, brzy dlužil každému, na koho se podíval. Nezdráhal se půjčovat si i od svých milenek, které to brzy přestalo bavit a opustily ho, stejně tak, jako mnozí z jeho přátel. Okolí přestalo Petra obdivovat. Svě prohry v automatech i nad sebou samým utápěl Petr v alkoholu. U automatů stál celé večery a snažil se z blikajících beden dostat alespoň část vypůjčených peněz zpět. Marně. Propadal depresím, pocitům prázdnoty. Manželka doma mezitím sepsovala žádost o rozvod. Nebavilo ji být stále s dětmi sama, dovtípila se o manželských záletech a samozřejmě jí vadil jeho způsob hospodaření s penězi. Z Petra se stávala lidská troska. Zanedlouho přišel i o práci, neboť chodil do zaměstnání pod vlivem alkoholu, často ve své kanceláři spal. Ředitelovi firmy jednoho dne došla trpělivost a Petra propustil. Poté sice nezůstal doma, ale nastoupil na mnohem podřadnější pracovní pozici. Problémy s automaty pokračovaly, čekalo se na rozvodové stání. Petrovy dluhy nabraly obřích rozměrů, dlužil různým věřitelům cca částku 1 milion korun. O léčení ze závislosti nechtěl ani slyšet. Necítil se závislým na alkoholu ani automatech. O děti bylo postaráno dobře, avšak nikoliv ze strany

Petra, ale ze strany manželky Sary. Petr se utápěl pouze ve svých problémech. Dětem kupoval často hračky, ale věnoval jim nedostatek času a pozornosti, což se materiálními dary nahradit nedá.

Nejhorší situace byla v období let 1999-2003. Pak nastal zlom v podobě Petrovy vážné choroby. Začal si stěžovat na neustálé bolesti hlavy a krční páteře. Nikdo netušil, co Petrovi je. Jednou doma zkolaboval, tak jej manželka nechala odvézt do nemocnice, kde mu diagnostikovali zhoubný nádor na mozku. Od té doby dostal život Petra i jeho rodiny naprosto jiný směr. Jeho život visel na vlásku. Po sériích chemoterapií a dalších léčebných procedur se jeho stav zlepšil. Petr přehodnotil svůj dosavadní život. Uvědomil si, jakým způsobem žil, a kolik krásných věcí mu uniklo mezi prsty. Je vděčný za uzdravení a za novou šanci, která mu byla dána. Začal na sobě pracovat, dostal výbornou práci – pracuje jako manažer velké mezinárodní firmy. Vydělává dostatek peněz na to, aby postupně splatil veškeré dluhy z minulosti. Manželka mu dokázala rovněž dát druhou šanci. Jejich vztah ovlivnilo zejména Petrovo onemocnění. Jinak byla už Sára pevně rozhodnuta z manželství odejít. Nádor na mozku mohl být rovněž důsledkem hráčství, nelze to však dokázat. V každém případě to byl pro Petrovu rodinu zlom, který ji zachránil před rozpadem.

Rekapitulace rozhovoru s panem Petrem

Pan Petr působí v současné době jako velmi charismatický úspěšný muž. Nikoho by asi nenapadlo, jakou minulost má za sebou a čím vším on i jeho rodina prošli. Hned na úvod mi sdělil, že je velmi pyšný na svou ženu, váží si jí pro její obětavost a za vše, co pro něho udělala. A že si s Petrem manželka užila peklo, o tom není pochyb. Petr hovoří i o své nemoci, která mu zachránila rodinu. Když se Petr zamyslí a podívá se zpátky, uvědomuje si, jak málo si vážil života a své rodiny. Uvědomuje si, že jeho nemoc zřejmě musela přijít, aby jej zachránila od nenávratného pádu do propasti. Petr vzpomíná na začátky svého manželství, kdy mu Sára často vyčítala, že on nemá pořádné vzdělání zatímco ona ano, vzpomíná na své tehdejší pocity, které zřejmě vyburcovaly Petra k tomu, aby se snažil ze sebe dostat co nejvíce, a to i nad rámec jeho sil. Když se mu nedařilo, spláchl neúspěch alkoholem. Když se mu dařilo, bylo to s vypětím tolika sil, že to opět bez „berličky“ v podobě alkoholu nešlo. S rostoucím úspěchem ho lákala vidina peněz a líbila se mu možnost snadné výhry v automatu. Než mu došlo, že výhra v automatu snadná není, bylo již pozdě. Nevěděl, jak z bludného kruhu ven. I přesto, že měl několik nezávazných milostných vztahů, miloval ve skutečnosti vždy jen manželku Sárku. Ta se od něho ale stále víc vzdalovala. Petr popisuje i sexuální problémy, s nimiž se potýkaly. Opět tyto problémy byly důsledkem jeho hraní,

zejména stresu z prohraných peněz, a samozřejmě také důsledkem častého požívání alkoholu. Manželka se na něj zlobila, že nebyly peníze na dovolenou, později ani na školní pomůcky dětí, všechny finance mizely v automatech. Sára musela při péči o rodinu být zaměstnána na dvou pozicích, aby zvládla finanční zatížení celé rodiny. Petr na toto období vzpomíná s obrovským obdivem vůči své ženě. V současné době se jí snaží vše vynahradit. Hovoří pomalu, otevřeně, upřímně. Nic nenalhává sobě ani mě. Dobře ví, že dělal chyby. Nyní se je snaží napravit. V současném zaměstnání vydělává dost peněz, aby zabezpečil celou rodinu. Je si vědom toho, že nebýt jeho nemoci, manželka by s ním již dávno nebyla, a on by se zřejmě nadále točil v kruhu proher a dluhů. V současnosti nemá ještě splaceny všechny dluhy z té doby. Z vážné nemoci se uzdravil v roce 2006 a nyní třetím rokem pracuje. Za tu dobu poplatil již mnoho dluhů, ale než splatí všechny, bude to ještě nějakou dobu trvat. Rodina nikterak nestrádá, ale jak Petr sám říká, nebýt jeho dluhů, mohla by být úroveň jeho rodiny ještě mnohem vyšší. Mrzí ho každá koruna, kterou do automatu vhodil. Rodina mu prý našťestí nic nevyčítá. Všichni jsou rádi, že je Petr živ a zdrav.

Rekapitulace rozhovoru s Petrovou manželkou Sárou

Sára je velmi hezká 40letá žena. Hovoří se mnou velmi sdílně. Je dle svých slov ráda, že se tímto problémem zabývám. Ona jej řešila dlouhé roky a nevěděla, jak z kruhu ven. Nenašel se v té době nikdo, kdo by jí dokázal poradit a pomoci. Sára prý dlouho o manželově problému nevěděla. Jeho noční pochůzky přičítala spíše nevěře a restauracím, ale souvislost s automaty ji nenapadla. Sára o Petrovi mluví s odstupem času velmi hezky, vidí chybu i sama na sobě, říká, že mu občas dávala najevo svou vzdělanostní převahu, čímž jej provokovala a snižovala jeho sebevědomí. Říká, že při hádkách jí dělalo dobře, když ho mohla trochu srazit. Věděla, že vzdělání je její obrovskou zbraní. Nyní si již uvědomuje, že to byla chyba.

Jejich vztah byl od začátku dle Sářiných slov komplikovaný. Petr chtěl dosáhnout výš než bylo v jeho silách. Je ve znamení Lva, což plně odpovídá jeho povaze. Snaží se být za každou cenu králem, být nejlepší. Jakýkoliv neúspěch snáší velmi zle. Sára věří, že by to byl i schopen vysoko dotáhnout, kdyby jej neničil démon alkohol. V současné době je ráda, že věci se urovnaly, i když musela přijít těžká nemoc. Bez této životní rány by se Petr zřejmě nezměnil. Nedokázaly s ním v době jeho závislosti pohnout ani děti, které jej potřebovaly, ani jeho touha po moci a vysokém postavení. Závislost v té době pohltila Petrův celý život. Sára o Petrovi hovoří jako o velmi dominantním muži, který budí u lidí respekt a autoritu. Zároveň ale dokáže být velmi lidský. Na vedoucích pozicích byl svými podřízenými oblíben. Přestože se Petr po své těžké nemoci velmi změnil a evidentně již ví, co je v životě důležité, nedokáže

mu Sára ani děti plně důvěřovat. Mají strach, že až uplyne delší čas od jeho uzdravení, vrátí se vše do starých kolejí. Ještě nejsou splaceny všechny dluhy, což Sáře činí velké starosti. Ráda by na celou etapu již zapomněla. Petr se nikdy neléčil ze závislosti. Pokud mu Sára někdy snažila naznačit, že by měl jít na léčení, propadal záchvatům vzteku a vykřikoval, že on na ničem závislý není a léčit se nepůjde. Je jisté, že těžká choroba byla jediná jeho spása.

Děti nejsou Petrovým gamblerstvím nikterak poznamenány. Sára se o ně starala vždy jak nejlépe uměla. Všechny řádně dokončily základní školu a v současnosti se připravují na svá budoucí povolání dalším studiem. Jsou to mladí lidé bez výchovných problémů.

Svého otce mají rády, nikdy k nim nebyl zlý, byl prý v podstatě pohodový táta. Pouze si děti od něj zasloužily více času a pozornosti, které bohužel Petr věnoval hazardním hrám.

3.4 Příběh pana Lukáše a jeho rodiny

Příběh pana Lukáše a jeho rodiny je jedním z těch, které bohužel nemají dobrý konec. Lukáš je mladý 26letý muž, který se ve svých 20 letech oženil se svou přítelkyní Denisou, která je o dva roky starší než on. Lukáš pochází z velké rodiny, má 5 sourozenců, nejmladšímu jsou teprve 2 roky. Lukášova matka výchovu dětí ale spíše nezvládala. Byla rozvedená, první dvě děti měla z manželství, další tři pak s novým přítelem. Lukáš byl z dětí nejstarší. Matka se spíše snažila, aby se Lukáš brzy oženil, odstěhoval se a osamostatnil. To se jí podařilo, ale následky pro celou rodinu nejsou právě ideální.

Kasuistika

Lukáš se oženil ve svých 20 letech s Denisou, s níž předtím dva roky chodil. Žili nejprve u Lukášových rodičů, kde to nebylo příliš ideální, neboť jich bylo v bytě mnoho a byt byl relativně malý. Po roce soužití dostali Lukáš s Denisou obecní byt, do něž se přestěhovali. Lukáš byl vyučený parketař, pracoval v soukromé firmě, vydělával slušné peníze. Denisa pracovala jako zdravotní sestra v nemocnici. Vztah se zdál být zpočátku harmonický. Brzy po jejich odstěhování do svého bytu se ale ukázalo, že Lukáš není připraven pro samostatný život. Nedokázal nakládat s nabytou svobodou. Začal se chovat nezodpovědně, zapletl se do nelegálních obchodů, neustále se toulal po nocích, doma se téměř nezdržoval. Postupem času přestal chodit do zaměstnání, pracoval pak příležitostně při různých víkendových akcích, například jako ochranka na festivalech. Jeho nezávazný život jej přivedl až ke hře na automatech. Lukáš začal hrát z potřeby splácet své dluhy, které si naprosto nesmyslně přivodil. Půjčoval si peníze od přátel a známých na zbytečnosti – např. na jízdy taxíkem po Praze, na neustále nové telefony apod. Peníze neměl z čeho věřitelům vracet.

Začal tedy hrát automaty a doufal, že vyhraje nějaké peníze. Vyhrával zpočátku, začal si žít na „vysoké noze“, užíval si života. Brzy ale následovalo stadium proher. Lukáš nejen prohrával, ale páchal i kriminální činnost – kradl, podváděl, jezdil autem bez řidičského oprávnění, přičemž zavinil i několik nehod, během nichž naštěstí nebyl nikdo zraněn. Jeho manželka Denisa začala pracovat ve třech zaměstnáních, aby zvládla uhradit nájem a náklady na chod domácnosti. Soužití s Lukášem ji pomalu přestávalo bavit. Chtěla se rozvést, ale neměla možnost, neboť neměla kde bydlet. Trvalé bydliště měla v jižních Čechách, kde však již nebydlel nikdo z její rodiny, a sama se tam vrátit nechtěla. Denisa pochází z rozvedené rodiny, její otec byl despotický tyran, který týral Denisu, její matku i mladší sestru. Matka a sestra pracují obě v nemocnici jako zdravotní sestry a žijí na ubytovně v Praze.

Denisa má u své matky a sestry schovány veškeré cenné věci, neboť si je již nemůže nechat v bytě. Má strach z vymahačů, kteří by si mohli přijít pro peníze, jež Lukáš dluží.

Na jaře tohoto roku byl Lukáš zatčen a vzat do vazby. V době, kdy jsem ve vazební věznici vykonávala svou stáž, jsem zde Lukášův příběh poznala a rozhodla jsem se jej rozpracovat. Měla jsem možnost provést rozhovor s ním i s jeho manželkou Denisou.

Lukáš je vězněn za podvody a za obecné ohrožení, které způsobil řízením automobilu bez řidičského oprávnění.

Denisa zjistila, že jí byl Lukáš opakovaně nevěrný, v současné době dokonce udržuje trvalý vztah s jinou ženou. Denisa se rozhodla požádat o rozvod. Nejvíce jí vadí, že Lukáš za jejími zády nadělal mnoho dluhů, z nichž část bude muset pravděpodobně zaplatit Denisa, přestože ona nic nezavinila. Lukášovi již definitivně nedůvěřuje. Všechny nelegálnosti, které v poslední době provozoval, činil po několik let za zády Denisy.

Těžko tedy odhadnout, co s Lukášem bude, až jej propustí z vězení. Dopad na jeho manželství s Denisou byl drastický, manželství se nenávratně rozpadlo.

Rekapitulace rozhovoru s panem Lukášem

Čas určený pro můj rozhovor byl omezen, neboť se odehrál za zdmi vězení. Lukáš má zde spoustu času na to, aby přemýšlel o chybách, jichž se dopustil.

Lukáš je velmi sympatický muž, navenek nevinného vzhledu. Do vyprávění se mu příliš nechce, musím jej spíše podporovat otázkami. Sám od sebe neví, co by řekl. Cítí se špatně, ve vězení má zdravotní problémy, navíc zanechal údajně doma spoustu nevyřešených věcí. Je mu však jasné, že se z vězení hned tak nedostane. Výše jeho dluhů převyšuje částku 300 000 Kč. Navíc se dopustil hmotné škody na automobilech, které měl vypůjčené a bez

oprávnění je řídit. O Denise nechce hovořit. Vůbec necítí na sobě vinu za to, že Denisa musí chodit do tří zaměstnání a musí uhradit část jeho dluhů. Nemá sám za sebe pocit, že by něco dělal špatně. Spíše se zdá, že má vztek, že byl přistižen a zatčen. Lukáš působí jako velmi inteligentní mladý muž. Jeho výraz je vysloveně nevinný. Jak tvrdí, jeho matka nemůže uvěřit celé situaci, stále za Lukášem stojí a z celé situace obviňuje Denisu, která údajně Lukáše „zkazila“. Lukáš je rovněž toho názoru, že viníkem všeho je Denisa, protože se s ní nedalo žít. Nedokáže ale vysvětlit, jakým způsobem Denisa vše zavinila, a v čem spočívaly jejich neshody, které jej přivedly až k tomuto asociálnímu jednání. Pouze řekl, že Denisa má nesnesitelné nálady, je panovačná a protivná.

Neocení však již, že jej Denisa po několik let živila a hradila veškeré náklady spojené s bydlením a chodem domácnosti. Lukáš si je vědom toho, že se měli mnohem dříve rozvést, a situace nemusela takto daleko zajít. Ve své podstatě pro něj bylo manželství prý pohodlné, měl uvařeno, uklizeno a vypráno. O budoucnost s Denisou však již zájem nemá. Říká, že pokud by žádost o rozvod nepodala ona, udělá to on. Plánuje totiž společný život se svou novou přítelkyní. Ta jej prý bere takového, jaký je, nedělá mu scény apod.

Aktuálně Lukáš řeší především variantu propuštění z vazby, aby mohl sehnat zaměstnání a vydělat peníze na částečné pokrytí dluhů. Zároveň chce vyřešit svůj soukromý život. Rád by měl život uspořádaný, než půjde do výkonu trestu. Práce se prý nebojí, může dělat cokoli.

Ve vězení jej pravidelně navštěvuje matka a nová přítelkyně. Manželka Denisa za ním byla pouze jednou, neboť ani jeden z nich necítí již potřebu se kontaktovat. Dopisy si také nepíší. Lukáš Denisu kontaktuje pouze v případě, že se jedná o úřední záležitost. Osobní věci spolu již neřeší, jsou nadobro odcizeni.

Rekapitulace rozhovoru s Lukášovou manželkou Denisou

Denisa je štíhlá drobná blondýnka, již na první pohled utrápená. Rozhovor začíná slovy, že si zničila celý život. Hleděla na mne jako na osobu, která jí může pomoci. Sdělila mi, že vůbec neví jak postupovat, žádostí o rozvod počínaje a řešením manželových dluhů konče. Je v kontaktu s advokátkou, což však stojí Denisu opět spoustu peněz. Snažila jsem se ji tedy vyslechnout a nabídnout jí pomoc v rozsahu mých možností. Denisa je ráda, že s Lukášem neměli děti. Situace by byla mnohem komplikovanější. V tomto případě je zde pouze otázka citového pouta a materiálních škod, které Lukáš napáchal. Denisa se již netrápí tím, že je manžel ve vězení. Tušila již delší dobu, že k tomu dojde. Jeho odchod z domova je pro ni vysvobozením, citelně se jí prý ulevilo. Musí však řešit finanční situaci, věřitelé

začínají vymáhat své peníze. Lukášova matka nepomůže, stojí na straně syna. Denisu vidí jako viníka celé situace. Denisa pracuje od rána do večera, a to i o víkendech. Vypočítává, co všechno by mohla mít, kdyby se tak nešťastně neprovdala. S Lukášem ji v posledních letech pojil již jen společný byt, který nechtěla opustit. Říká, že by byla hloupá, kdyby se odstěhovala, protože několik let platila veškeré náklady. Věří, že soud přikyne byt jí. Denisa má z celé situace i zdravotní problémy, často je jí zle od žaludku, trpí nevolnostmi, slabostmi a má obavu z budoucnosti. Mužům už podle svých slov nevěří. Nejrady by žila v budoucnu už sama, vydělávala si na sebe, cestovala a užívala si spokojeného života. Trauma si v sobě nese již z dětství, neboť její otec byl tyran, který terorizoval celou rodinu.

Denisa by ráda rozvodem uzavřela celou kapitolu nezdařeného manželství s Lukášem.

3.5 Příběh dívky Sandry a její rodiny

Sandru jsem poznala v rámci praxe na OSPOD, kam docházela pravidelně ke kurátorce mládeže. Je to 17letá dívka, v současné době studující střední hotelovou školu, která uvízla v pasti hracích automatů.

Kasuistika

Dívka Sandra žije v úplné rodině, s matkou, otcem a mladší sestrou. Sandřino dětství bylo poklidné, neměla žádné výrazné poruchy chování, její studijní prospěch byl průměrný. Po ukončení základní školy se rozhodla vyučit se prodavačkou. Hned v prvním ročníku ale začaly problémy. Ve třídě se objevilo několik spolužáků, kteří měli problém s alkoholem, drogami a Sandru vtáhli mezi sebe. Sandra je dívka poměrně snadno ovlivnitelná, navíc se jí líbila představa nevázaného života. Začala se potloukat po ulicích, domů nepřišla často i několik dní. Rodiče nevěděli, kde se zdržuje a s kým. Po několika měsících jim začalo připadat podivné Sandřino chování, navíc se jim začaly ztrácet peníze. Ze školy přišlo upozornění s tím, že dívka přestala chodit do školy i na praktickou výuku, měla mnoho zameškaných neomluvených hodin. Rodiče byli bezradní. Následovala návštěva OSPOD. Po marných pokusech Sandře domluvit byl nad ní ustanoven dohled kurátora mládeže. Sandra se začala více zdržovat doma, avšak její prospěch ve škole se radikálně zhoršil, nic jí nebavilo a neustále se ztrácely v rodině peníze. Rodiče se domnívali, že Sandra užívá drogy. Nechali jí tedy náhodně na OSPODu několikrát vyšetřit moč, avšak výsledky byly vždy negativní. Až při jednom z mnoha pokusů o rozmluvu se Sandrou dívka přiznala, že hraje na automatech. Peníze si zajišťovala všude, kde se dalo. Nejčastěji brala peníze doma rodičům z peněženky, anebo si půjčovala od přátel. Párkrát vyhrála, což ji motivovalo hrát dále. Líbilo se jí toulat po nocích a hrát. Rodiče ve spolupráci s kurátorkou začali problém ihned řešit. Sandra dostala

zákaz vycházení, s tím, že pokud zákaz poruší, bude situace řešena ústavní výchovou. Rodina začala rovněž navštěvovat Poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Strach o dceru a problémy spojené s jejím hráčstvím ovlivnily dosud harmonický vztah mezi rodiči. Matka s otcem začali přehazovat vinu jeden na druhého, hádali se o tom, kde ve výchově udělali chybu. Potřebovali odbornou intervenci. Sandře bylo doporučeno přejít na jinou školu. Zvolila soukromou střední hotelovou školu. Kurátorka mládeže příliš nesouhlasila s tím, aby šla zrovna na tento typ školy, neboť ji bude čekat praxe v restauračních zařízeních. Sandra ale trvala na svém. Bylo jí vyhověno s tím, že nad ní nadále bude vykonáván dohled. V současné době je Sandra na konci druhého ročníku této školy a daří se jí bezproblémově. Z peněz, které vydělala na brigádách, poplatila dluhy svým přátelům. Rodiče jí dluhy odpustili s tím, že musí doma více pomáhat, aby si průšvihy „odpracovala“. Sandra se dostala z vlivu party a její život se obrátil k lepšímu. Studium jí zatím nečiní žádné potíže, prospívá s průměrnými výsledky. Rodiče Sandry navštěvují stále Poradnu pro rodinu. Potřebují problém konzultovat s odborníky. I když je Sandra v současné době bezproblémová, rodiče jsou si vědomi, že se problém může opakovat. Proto chtějí být na vše připraveni a zároveň vědět, čeho se vyvarovat, jak na Sandru působit.

Sandra se pravidelně hlásí na kontroly na OSPOD. Kurátorka je s ní v současnosti spokojená. Za necelý rok dosáhne Sandra dospělosti. Rodiče doufají, že se již nestane nic, co by ji opět svedlo na šikmou plochu. Dívka si v této době nehledá žádného přítele, chce se naplno věnovat studiu a brigádám, chce si vydělat peníze. Už je poučena, že peníze je nutno vydělat, lehko se k nim přijít nedá, a to ani formou hry na automatech.

Rekapitulace rozhovoru se Sandrou

Sandra je dívka s dlouhými černými barvenými vlasy, na svůj věk vypadá starší, odhadem tak na 20 let. Působí jako zkušená dívka, která má za sebou už jisté zkušenosti. Rozhodně se nejedná o žádnou mladou naivní slečnu. O své hráčské epizodě vypráví otevřeně, nečiní jí problém o těchto věcech hovořit, avšak dobře ví, že nemá čím se chlubit. To sama přiznává hned v začátku. Mrzí jí, že ublížila rodičům a kradla jim peníze. Je přesvědčena o tom, že jí už nevěří. Trápí ji, že budou mít teď více v oblibě její mladší sestru, neboť ta je bezproblémová a rodiče se za ni údajně nemusí stydět. Sandra vypráví o partě, s níž se seznámila na učilišti. Popisuje, jak společně „pařili“, co všechno se v partě naučila, a jak se cítila svobodná a volná. Nyní již ví, že tento styl života nikam nevede. Myslela si, že automat je od toho, aby sypal peníze. Když nesypal, vztekla do něj házela stále více peněz. Kamarádi z party od ní vyžadovali peníze na alkohol a drogy. To nutilo Sandru krást doma

peníze. Chtěla být za každou cenu členkou party. Automaty ji fascinovaly. Dokázala trávit u automatu celé noci. Stále věřila, že vyhraje. Chtěla být profesionální gamblerkou. Parta ji v jejím nápadu výrazně podporovala. Pokud vyhrála nějakou částku peněz, neměla z ní obvykle nic. Parta si za vyhrané peníze nakoupila alkohol, cigarety a drogy.

Drogy Sandra nebrala nikdy, dle svých slov má k nim odpor. Alkohol občas pije, především pivo, ale neopíjí se. Natolik jí alkohol nechutná. Od doby, kdy se seznámila s partou, Sandra kouří. Rodiče s ní snažili promluvit, ale tomuto zlovyku zamezit nedokáží. Sandra vykouří přibližně 15 cigaret denně. Vydělává si na cigarety na brigádách.

O prázdninách pojede Sandra s rodiči a sestrou k moři, velmi se na to těší. V uplynulých dvou letech nebyla rodina na dovolené nikde, protože Sandra mnoho peněz prohrála. To si uvědomuje, proto se rozhodla chodit na brigády a rodičům ztracené peníze alespoň zčásti vynahrádit. Je jim vděčná za to, že jí věří i přesto, co provedla. Nikdy by se dle svých slov nechtěla do podobné situace dostat. Automatům již nevěří, a opatrná je prý i ve výběru svých přátel. V budoucnu by chtěla pracovat jako recepční v hotelu, jejím cílem je nyní především dostudovat školu. Ve volném čase se věnuje sportu, snaží se vyhýbat nudě, hodně se učí.

Rekapitulace rozhovoru s matkou Sandry

Matka Sandry byla rovněž ochotna zodpovědět mi pár otázek. Hovořila o vztahu se Sandrou, který byl mezi nimi vždy otevřený a kladný. V době, kdy začala Sandra „zlobit“, uzavřela se do sebe a s rodiči téměř nekomunikovala. Matka proto poznala, že se něco děje. Z celé situace byla velmi nešťastná. Jasně do problému vnesl až dopis ze školy, který upozornil na Sandřino záškoláctví. Pak se situace začala řešit spolu s OSPOD. Sandřina matka pracuje na tom, aby rodina fungovala tak, jako předtím, než k problému došlo. Velmi jí záleží na šťastné a harmonické rodině. Matka cítí, že Sandra je velmi zranitelná a trápí ji to, co se stalo. Oba rodiče se proto snaží Sandře odpustit a dát jí novou šanci. Sandra musí dodržovat jistá pravidla – netoulat se po večerech, plnit své studijní povinnosti, přiměřeně doma pomáhat a především nepáchat žádnou trestnou činnost. Sandra již druhým rokem všechny podmínky splňuje. Matka se obává potenciálního partnera, říká, že doba je dnes kritická, a je těžké najít slušného člověka. Do budoucna by byla ráda, kdyby Sandra dostudovala školu a eventuálně si ještě své vzdělání rozšířila. Za pomoci odborníků z poradny pro rodinu se rodiče snaží věnovat Sandře hodně času, podporovat u ní zájmy, což jsou v současné době především spinning a aerobic. Matka je ráda, že Sandra se snaží sportovat, považuje to za obrovský pokrok. Nejhorší pro dceru je stereotyp a nuda. Jsou to rizikové

faktory pro další hráčské epizody. Rodiče jsou vedeni Poradnou, proto vědí, jak postupovat, aby recidivě předešli.

3.6 Příběh chlapce Michala a jeho rodiny

S Michalem a jeho matkou jsem se seznámila rovněž na OSPOD. Dochází sem na pravidelné konzultace ke kurátorce mládeže.

Kasuistika

Michalovi je 16 let a je klientem OSPOD z důvodu několikaletých výchovných problémů. Michal žije sám s matkou, rodiče jsou rozvedeni. Se svým otcem se Michal téměř nestýká, otec založil rodinu s novou partnerkou a o syna z prvního manželství nejeví téměř žádný zájem.

Chlapcovi rodiče se rozvedli, když byly Michalovi 4 roky. Otec si našel přítelkyni a od rodiny odešel. Michalovi zprvu otec velmi chyběl. Postupně si zvykl na život pouze s matkou. Ta se mu snažila chybějícího otce všemi silami vynahradit, jezdila s Michalem na výlety, sportovala s ním, věnovala se mu ze všech sil. Partnera si nehledala, zůstávala dlouhé roky sama. Michal začal hrát závodně hokej, což znamenalo pro rodinu silné finanční zatížení. Matka pracovala, aby byla schopna Michalovi sport umožnit. Otec výživné platí pravidelně, ale nepříliš vysokou sumu.

Když byl Michal v 7. třídě, přestal se zajímat o sport, začal vynechávat hokejové tréninky, začal kouřit, místo sportu vysedával po hospodách. Jeho školní prospěch se také zhoršil. Michal měl do té doby nadprůměrné výsledky, učitelé jej doporučovali na gymnázium. V sedmé třídě se ale jeho prospěch i chování radikálně změnilo – k horšímu.

Později matka zjistila, že kouří kromě cigaret i marihuanu. Peníze sháněl neznámo kde. Škola doporučila návštěvu OSPOD. Matka se synem tedy začali na OSPOD docházet a s pomocí kurátorky situaci řešit. Kurátorka se od Michala dozvěděla, že hraje automaty. Michal tuto skutečnost matce nesdělil, bál se její reakce. Výhrami v automatech si zajišťoval peníze na cigarety a marihuanu. Přes snahu kurátorky mládeže i Michalovy matky problém s hráčstvím stále přetrvává. Michal má nařízen zákaz návštěvy heren, ale situace je nekontrolovatelná.

Michal dokončil základní školu s podprůměrným prospěchem, nyní se nachází na středním odborném učilišti dopravním. Jeho prospěch je mizerný, do školy i na praxi však zatím stále chodí. Nemí drogově závislý, marihuanu už nekouří (negativní testy OSPOD),

automaty však stále hraje. Matce se doma peníze neztrácejí, Michal si na automaty vydělává na placených praxích a na brigádách.

Rekapitulace rozhovoru s Michalem

Rozhovor s Michalem byl mimořádně příjemný. Na první pohled by nikdo neodhadoval, že se jedná o chlapce s tak výraznými problémy v chování. Vypráví mi o svém životě, o tom, jak mu celá léta chyběl otec a sourozenci, mrzí jej, že vyrůstal sám s matkou. Jak tvrdí, matka je velmi úzkostná a stále jej přehnaně opatrovala, nerada jej někam pouštěla samotného. I když šel odpoledne jen s kamarády ven, stále mu volala na mobil, kde a s kým je, a kdy přijde domů. Nevidí nic špatného na tom, že kouří. Nezavrhuje ani marihuanu, říká, že mu sice nechutná, ale z frajeřiny to párkrát zkusil. Automaty hraje pro přilepšení, má prý štěstí a občas vyhrává. Za školu ale nechodí, chce dostudovat. Uvědomuje si, že v dnešní době je velmi důležité vzdělání. Dle neverbálních projevů usuzuji, že je upřímný, myšlenky má v hlavě urovnané. Nechutná mu alkohol, údajně se nikdy neopil. Nevěří však, že hráčství může být pro něj nebezpečné. Ví, jak mnozí hráči dopadli, ale Michal o sobě tvrdí, že má hru pod kontrolou. Nehází prý do automatu zbytečně moc peněz, nerad si půjčuje. Když už si vypůjčí, jedná se o částky maximálně 500 Kč, které se pak snaží urychleně vrátit, aby dluhy nenarůstaly. Michal má jasno i ve své budoucnosti. Po vyučení chce nastoupit do dopravního podniku jako řidič tramvaje. Baví ho cestování, rád by se podíval po světě. Je si vědom toho, že pokud chce cestovat, nesmí prohrávat peníze. Michalovi ale chybí na hru správný náhled. Tvrdí, že v automatu může na slušnou dovolenou vydělat. Domnívám se, že jeho problém s hráčstvím zdaleka není vyřešen. Může se stát, že do budoucna hře propadne a ta jej následně zničí. Zatím se Michal nedostal do fáze prohrávání. Stále tedy věří v možnost výhry. Delikventnímu chování a nelegálnímu opatrování peněz se prozatím vyhýbá. Protože vyhrává, nemá za potřebí shánět peníze. V současné době nemá stálou přítelkyni, chce si prý zatím spíše užívat, nezávazně flirtovat. Skutečnou lásku prý dosud nepoznal, párkrát zamilovaný byl, ale nikdy nic vážného. Sport jej už nebaví, nemá dle svých slov na něj čas. Hodně času mu zabere škola a praxe, chce mít prostor i pro přátele. Rád chodí na diskotéky, teď ale z důvodu zákazu od kurátorky nesmí. Věří, že všechny přesvědčí, že se nechová nesprávně, a bude mu zákaz zrušen. Kromě hráčství nemá již jiné výchovné problémy. Do školy chodí, drogy neužívá, alkohol nepije, zákazy dodržuje, večer se zdržuje doma. Pouze si prý občas zahraje cestou ze školy, ale to jen v mezích normy, neprohrává žádné velké sumy peněz. Neuvědomuje si však, že i tato nevinná hra může být velmi nebezpečná. Přátele má Michal různé. Mezi jeho kamarády jsou jak slušní lidé, tak i problémoví jedinci s asociálním chováním. Michal ale říká, že se strhnout nenechá, že ví, co chce. Vztah mezi ním a matkou

hodnotí kladně. Hráčstvím je vztah trochu narušen, matka mu příliš nedůvěřuje, stále mu něco zakazuje, schovává si peníze a cennosti. Michal jejímu postoji rozumí, ale říká, že by jí nikdy nic neukradl. O tom ale bude muset matku přesvědčit svým chováním v budoucnu.

Rekapitulace rozhovoru s matkou Michala

Michalova matka je 37letá žena, navenek působí velmi pohodově a vyrovnaně, ale po několika větech poznávám, jak je velmi ustaraná a přepracovaná. S Michalem je stále sama, po rozvodu si již nenašla partnera. Kromě náročného fyzického zaměstnání (prodavačka v supermarketu) musí sama zvládnout péči o domácnost a výchovu problémového Michala. Z celé situace je nešťastná, neví jak Michala přesvědčit o škodlivosti hráčství. Uvažuje o tom, že se přestěhují pryč z Prahy, ale vzhledem k tomu, že Michal v Praze studuje, se jí to nejeví jako účinné řešení. Michal bude navíc za necelé dva roky plnoletý a pak už matka nenadělá se situací vůbec nic. Snaží se udělat nyní vše pro to, aby jej dostala zpět na správnou cestu, než dosáhne zletilosti. S jeho chováním vůči ní je spokojená, není na ní drzý ani zlý, má k ní úctu i respekt. Matka potvrdila Michalova slova, že se nikdy neopil. Od alkoholu má odstup. Matka rovněž nepije, alkohol se u nich v domácnosti téměř nevyskytuje. Mrzí ji, že Michal zanechal sportu, přála si, aby to někam dotáhl. Ani na gymnázium se nemohl hlásit, z důvodu zhoršení prospěchu v posledních ročnících základní školy. Matka svého syna velmi miluje, udělala by pro něho cokoliv. Co ji ale trápí, že mu přestala důvěřovat a nedokáže svůj postoj změnit. Peníze schovává už automaticky. Šperky má uloženy u své nejlepší přítelkyně. Hráčství se na jejich vzájemném vztahu odrazilo velmi. Kdyby syn definitivně přestal hrát, matka by byla schopna a ochotna mu začít opět důvěřovat. Ale protože ví, že syn dále hraje, nedokáže se matka chovat jako kdyby se nic nedělo. Netuší, do které z heren syn chodí, kolik tam vyhrává či prohrává, ani kde bere peníze. S tímto se jí syn nikdy nesvěřoval. S Michalovými přáteli je matka spokojená, nejsou to prý žádní asociálové. Někteří z nich sportují, Michal by si z nich měl vzít příklad. Matku mrzí, že jí Michal hráčství nikdy nepřiznal. Ani ona sama jej neodhalila, protože se neztrácely peníze. Primární problém bylo záškoláctví a zhoršený prospěch ve škole. Hráčství odhalila až kurátorka. Matka bude s OSPOD nadále spolupracovat a věří, že společnými silami přesvedčí Michala k ukončení hráčství.

3.7 Příběh chlapce Davida a jeho rodiny

Davida jsem poznala v rámci své praxe v Probační a mediační službě. Docházel sem na konzultace v rámci probačního dohledu, neboť mu byl uložen podmíněný trest odnětí svobody s dohledem probačního pracovníka.

Kasuistika

Davidovi je 17 let. S hracími automaty má problémy již 6 let. V souvislosti s touto závislostí se dopustil již několika trestných činů. David vyrůstal sám s matkou, otce nikdy nepoznal.

Klient byl poprvé souzen jako nezletilý za provinění krádeže. Nemohl být kvůli svému věku odsouzen, ale byl mu ustanoven dohled. Nezletilý u soudu vinu popíral, jednalo se o krádež mobilního telefonu – nezletilý tvrdil, že mobil našel. Soud uvěřil poškozenému, vina byla nezletilému prokázána, protože se pohyboval ve skupině osob, které páchaly trestnou činností. Telefon měl údajně prodat a peníze prohrát v automatu. Nezletilý si u soudu uvědomil škodlivost svého života, zejména styk s některými kamarády. Chtěl dokončit ZŠ a vyučit se.

Soudce byl přesvědčen, že si nezletilý vzal z jednání ponaučení a povede dál řádný život. V budoucnu může být dohled zrušen.

Zpočátku se dostavoval na konzultace s matkou. Již při první konzultaci byl velmi unavený, uvedl, že chodí spát v 01:00 v noci, matka byla rozčarována ze soudního jednání, byla přesvědčena o synově nevině.

Občas mívá klient neomluvené absence ve škole.

Krátce po soudním jednání klient nastoupil 3 měsíční pobyt v PL Bohnice. Matka chtěla vědět, čím jsou způsobeny jeho zkratky v chování. Nevěřila, že by mohly souviset se závislostí na hracích automatech.

Klienta hecovali jeho starší kamarádi ke krádežím, říkali mu, že se mu jako nezletilému nemůže nic stát. Velkou část z kradených peněz musel David odevzdat kamarádům. Zbytek končil v automatu.

Později matka vážně onemocněla rakovinou prsu. Klient přeřazen do zvláštní školy, opět neomluvené absence. Stíhán za krádež dětského kočárku. Měl obavy z nařízení ústavní péče.

Klienta baví box. Matka je proti, protože je to surový sport.

Na konci roku 2006 podala MČ Praha 2 podnět na výchovné opatření z důvodů absencí ve škole a kázeňských problémů. Matka se nebránila, byla již bezradná. Celý podzim 2006 nechodil klient do školy.

V rámci konzultací byl klient opakovaně upozorňován na nutnost chodit do školy.

V lednu 2007 usnesení soudu za loupež (s kamarádem přinutil nožem jiného člověka vydat mobil. Poškozený chtěl, aby mu mladistvý jeho telefon vydal. Klient ho udeřil pěstí do obličeje a vyhrožoval nožem). V březnu 2007 nařízena ústavní výchova.

Z ústavní výchovy klient neustále Pankrác pro výše zmíněný tr. čin loupeže a pro útěk z diagnostického ústavu. Odsouzen k 1 roku, trest podmíněně odložen na 2 roky, ustanoven dohled.

Z diagnostického ústavu byl klient v prosinci 2007 přemístěn do dětského domova v Načeradci, odkud opět po pěti měsících utekl.

Po ukončení povinné školní docházky v létě 2008 přemístěn do výchovného ústavu pro mládež v Hostinném, kde měl nastoupit k vyučení. Odtud opět opakovaně utíkal.

Dohled PMS neplnil. Nedocházel do PMS, protože se bál navracení do ústavní výchovy.

1.ledna 2009 klient převezen do záchytného zařízení v Praze, odkud opět utekl.

V dubnu 2009 zadržen policií na pražských Vinohradech, převezen do Trutnova a vyslýchán kvůli podezření z páchání trestné činnosti. Poté opět převezen do výchovného ústavu Hostinné.

Po dvou dnech se klient opět pokusil utéci, vypadl z okna ve 2.patře, letecky byl transportován do nemocnice v Hradci Králové. V ohrožení života nebyl, ale musel se pohybovat na invalidním vozíku. Se souhlasem OSPOD byl převezen k doléčení k matce.

Je drogově závislý. Ústavní výchova neplní svůj účel, protože z ní klient neustále utíká. Po uzdravení se měl David vrátit zpět do výchovného ústavu. Tak ale neučinil, po vyléčení od matky utekl neznámo kam.

Rekapitulace rozhovoru s matkou Davida

V tomto případě se mi nepodařilo realizovat rozhovor se samotným Davidem, neboť se nachází na útěku. Rozhovor mi poskytla jeho maminka. Po prodělané rakovině prsu se zotavuje, ale situace jejího syna je pro ni velmi těžká. Nedokáže se smířit s tím, že natolik selhala ve výchově, neustále se obviňuje, že za vše může ona. Davidův otec rodinu opustil, ještě když byla těhotná. Dítě neplánoval, Davidova matka byla jen zpestřením na pár nocí. O Davida se tedy od narození starala sama, pouze s pomocí svých rodičů, kteří již oba zemřeli. V současnosti výchovu Davida nezvládá, od puberty je problémový. Nic jej nebaví, jen hrát automaty a krást. Rozumně se s ním hovořit nedá. Když se dostane do kterékoliv instituce,

kde by s ním mohli pracovat a pomoci mu, vždy uteče. Když byl David malý, měli spolu hezký vztah, jezdili pod stany, párkrát byli i u moře. Problémy začaly s první krádeží. Obsílka od soudu byla pro ni jako blesk z čistého nebe. Netušila, že David dělá něco nekalého. První soudní stání bylo pro něj odstrašující. Zdálo se, že se zklidní. Ale opak byl pravdou. Následovaly problémy jeden za druhým, noční toulání, trestná činnost. V současné době matka neví, kde se syn nachází. Obává se drog, trestných činů a především synovy budoucnosti, co s ním bude dál. Jako matka jej má stále ráda, ale ztracená důvěra se již pravděpodobně nevrátí. Matka věřila, že syn dostal ponaučení, když utrpěl vážné zranění. Bohužel ale ani tento úraz jej nezastavil. Opět utekl před ústavní výchovou. Utekl ale bohužel i od matky, která vůbec netuší, kde se David nyní zdržuje. Je velmi utrápená, upadá do rezignace. Říká, že hrací automat jí ukradl syna.

4. Další kasuistiky

V této podkapitole uvádím kasuistiky, které mne rovněž zaujaly a považuji je za vhodné pro publikaci. Jsou to příběhy rodin, s nimiž se mi již nepodařilo realizovat rozhovory, ale jejich osudy jsou natolik silné, že je nemohu opomenout.

4.1 Příběh pana Stanislava a jeho rodiny

Stanislav je 48letý ženatý muž, otec dvou dětí. K hracím automatům se dostal ze zvědavosti a zároveň z touhy vyhrát snadno peníze. Podlehл patologické hře natolik, že se závislostí bojuje již pět let.

Kasuistika

Stanislav je na pohled úplně obyčejný muž ve středních letech. Je 25 let ženatý, s manželkou mají dvě dcery, obě již dospělé a samostatné. V rodině nikdy nebyly problémy, dcery jsou vzorně vychované, obě vystudovaly střední školu, jedna z nich dálkově dostudovává vysokou školu. Vztahy v rodině byly vždy dobré.

Před pěti lety ztratil Stanislav zaměstnání. Dlouhé roky pracoval ve firmě, která ukončila činnost a zaměstnanci byli propuštěni. Stanislav se začal cítit nevytížený, zbytečný. Měl problém sehnat nové zaměstnání. S rodinou žije v malé vesnici nedaleko Prahy, jeho oborem je zemědělství. V této oblasti se hledá zaměstnání těžko. Stanislav se přihlásil na úřad práce. Po několika měsících marného hledání zaměstnání začal své problémy zalévat alkoholem. Od alkoholu bylo už pak blízko k hracímu automatu. Stanislav chtěl rodině vynahradit chybějící příjem, snažil se peníze alespoň vyhrát v automatu. Místo kýžené výhry ale dával do automatů čím dál více peněz a výhra nepřicházela. Občas měl možnost vybrat z automatu menší částky, to se mu však zdálo málo, chtěl vyhrát více. Dával proto do automatu peníze tak dlouho, až spadl úplně k nule. Postupně si rozpůjčoval od svých přátel částku převyšující 150 000 Kč. V současné době se nachází v hluboké krizi, neboť nemá z čeho splácet, zaměstnání stále nemá a jeho manželka nemá prostředky na to, aby dluhy uhradila. Z jejího platu rodina žije. Manželka je kadeřnice, má svůj salonek, který ovšem manželovým hráčstvím také utrpěl. Na vesnici se velmi rychle rozkřiklo, jaká je v rodině situace. Manželce se přestalo v podnikání dařit, zákazníků jí ubývá. Je smutné, že situace zasáhla i ji, přestože je v tom naprosto nevině. Obě dcery kladný vztah k otci nezměnily, ale finance na vyřešení problému také nemají. Jedna z nich studuje, druhá je již vdaná a prostředky potřebuje pro svou rodinu. Z pana Stanislava se pomalu stává nešťastná bytost, která si je vědoma chyb, jichž se na počátku dopustila, ale v současné době již nezná cesty

ven. Pan Stanislav se ze závislosti neléčí, není závislý na alkoholu a nemusel by již hrát ani automaty. Jediným důvodem, proč stále hraje je, že potřebuje získat zpět alespoň část vložených peněz. To se mu však bohužel nedaří a Stanislav upadá stále do větších dluhů. Situace ovlivnila i jeho zdravotní stav. Stanislav má silné neurotické problémy, je podrážděný, nervózní, má za sebou i jeden pokus o sebevraždu, kdy se pokusil oběsit na půdě svého domu. Nyní již ví, že toto nebylo nejrozumnější řešení. Trápí jej bolesti páteře způsobené dlouhým stáním u automatu, a také zažívací problémy způsobené špatnou životosprávou. Stanislav v noci trpí nespavostí, stále přemýšlí, jak situaci řešit. Zdravotní problémy sužují i jeho manželku, kterou situace velmi trápí. Manžela opustit nechce, ale chová k němu smíšené pocity. Na jednu stranu ho má stále ráda, na druhou stranu jej nenávidí za vše, co v posledních letech provedl. Nedokáže mu odpustit, že zničil nejen sebe, ale i ji. Rodina pana Stanislava velmi nutně potřebuje intervenci. Na moje doporučení navštívili Poradnu pro rodinu, která s nimi začala jejich problém řešit.

4.2 Příběh dívky Eriky a její rodiny

Eriku jsem poznala v rámci mé praxe v Probační a mediační službě. Její rodinu jsem osobně nepoznala, jejich postoje znám tedy pouze ze studia dokumentů. Erika je velmi temperamentní 16letá dívka, společenská, avšak velmi laxní a odmítající veškeré společenské normy.

Kazuistika

Klientka se dopustila dvou loupežných přepadení. Tuto činnost páchala spolu s kamarádkou. Pod pohrůžkami ukradly přepadeným mobilní telefony.

V minulosti měla problém i se šikanováním. Slabší spolužáky nutila k vydání peněz. Získané peníze s kamarádkou prohrávaly v automatech. Erika nikdy příliš nevyhrávala. V automatech se jí nedaří, přesto však hraje.

Nikterak neprojevuje nad svým chováním lítost.

Problémová situace je i v rodině klientky – existují pochybnosti o výchovném působení rodičů na dceru. Je potřeba komunikovat nejen s klientkou, ale i s rodiči.

Probační úředník je v tomto případě nezbytný.

Rodiče jsou rozvedeni. Celkem jsou v rodině čtyři děti, z toho jedno je v péči otce.

Klientka i další dva sourozenci jsou v péči matky, které je v plném invalidním důchodu.

S otcem se klientka příliš nestýká.

Nezletilá nemá žádnou náplň volného času, nic ji příliš nebaví.

Kouří, občas pije alkohol.

Matka si na dceru stěžuje, že ji neposlouchá, neví kde a s kým tráví volný čas. Její kamarádky jsou rovněž výchovně problémové. Matka se bojí, aby nezletilá nedopadla jako její starší sourozenci, kteří žijí ze dne na den, nemají žádné zájmy.

Ve škole má klientka občas absence, které jsou sice omluvené, ale omluvenky bývají smyšlené (u lékaře simuluje nezletilá nemoc).

Měla možnost navštěvovat Otevřený klub – nebaví ji to tam.

Školní prospěch má poměrně dobrý, chodí pěkně oblékaná.

Matka se snaží marně přesvědčit klientku k nějakému zájmovému kroužku – nic ji nebaví.

U této klientky jsem byla rovněž přítomna jedné z konzultací. Dostavila se po delší době, nepřinesla potvrzení o pracovní neschopnosti. Hovořila o tom, že v současné době bydlí s matkou v penzionu, ale matka nemá peníze na placení nájemného pro více osob, proto se bude muset klientka odstěhovat k sestře či k otci.

Nezletilá je upozorněna na to, že nedodržuje podmínky dohledu – nedostavuje se ke konzultacím pravidelně, nesnaží se řešit svou situaci. Budou ustanovena nová pravidla.

Klientce byla doporučena možnost spolupracovat s organizací LATA – tuto nezletilá nevyužila, sice si domluvila s dobrovolnicí schůzku, ale nedostavila se. Nevidí v této spolupráci údajně žádný smysl.

Spolupracuje pouze s mentorkou, která se však odstěhovala a za klientkou dojíždí, což je pro ni značná zátěž a tato spolupráce bude muset být ukončena. Lze doporučit novou mentorku, to již klientka příliš neví.

Klientka by byla ráda, kdyby pro ni vše již skončilo. To však nelze, neboť se zatím nikterak neosvědčila, nikam se neposunula.

Nezletilá se obhájuje tím, že dělá co může – dochází na detox na testy na drogy. Ty jsou však pozitivní – klientka toto popírá, probační úřednice si to však nechala zjistit.

Na automatech hraje stále. Rodiče tuto situaci příliš neřeší, více jim vadí, že dcera má problém s drogami. Závislost jde však ruku v ruce. Na hru i na drogy potřebuje Erika mnoho peněz, které získává nelegálními cestami.

Klientka je ke svému problému velmi laxní, příliš se jí nechce situaci řešit, je obtížné zde najít body, o něž by se dalo opřít. Pozitivem je určitě spolupráce s mentorkou, která však bohužel končí. Je to pravděpodobně jediná profesionálka, s níž je klientka ochotna sdílet své problémy. Za silnou stránku lze považovat její vztah k hygieně a k hezkému oblečení, stejně tak i dobrý prospěch ve škole, který by v budoucnu mohl umožnit klientce doplnit si kvalifikaci pro odpovídající zaměstnání. Lze říci, že hráčství v tomto případě rodinu příliš neovlivnilo, protože byla nestabilní a téměř nefunkční již před vznikem tohoto problému. Zřejmě jediným dopadem na rodinu je v tomto případě ztráta finančních prostředků v domácnosti. Dcera již nakradla a rozprodala spoustu cenností, které se doma vyskytovaly.

4.3 Příběh chlapce Tomáše a jeho rodiny

Tomášovu rodinu jsem poznala v Probační a mediační službě, jíž je Tomáš klientem. Problém patologického hráčství se v tomto případě však vztahuje především na jeho otce. Tomáš má výchovné problémy, které souvisí s hráčstvím otce.

Kazuistika

Mladistvý je podmíněčně odsouzen s dohledem za trestný čin vydírání. Jeho čin spočíval v tom, že nutil dopisem manželku vedoucího obchodu, aby mu přinesla 50.000 Kč a meč ze své prodejny, v opačném případě to bude špatné pro manžela a obchod. Manželka vedoucího nahlásila věc PČR. Klient si na smluvené místo pro věci skutečně přišel, zde byl zadržen policií.

Byl odsouzen ke 3 měsícům, výkon trestu podmíněčně odložen se zkušební dobou 1 rok.

Ustanoven dohled PMS.

Peníze, které chtěl vydíráním získat, měli sloužit otci, který je závislý na hracích automatech. Otec se dostal do dluhů, které potřeboval splatit. Syn se tedy rozhodl peníze získat touto cestou.

Od roku 2006 byl klient v evidenci OSPOD pro časté absence ve škole (škola žádala OSPOD o prošetření podmínek v rodině). Za pololetí měl 200 neomluvených hodin.

Klient žije pouze s otcem, který pracuje v Ústřední vojenské nemocnici jako pomocná síla. Žila s nimi babička, která však zemřela v říjnu 2006.

Matka opustila rodinu v době, kdy klientovi bylo 5 let. O syna se nestará, nezajímá, pouze platí výživné. Žije s přítelem, je v invalidním důchodu, nemůže na syna platit moc. Syn si k matce pro peníze 1x měsíčně jezdí. Občas si popovídají venku před domem, ale do bytu jej matka nezve.

Spolupráce OSPOD s klientem a jeho otcem není příliš dobrá. Kurátorka se marně snaží, aby klient dokončil ZŠ. Odbor školství na úřadě městské části udělil otci v rámci přestupkového řízení napomenutí. Ke zlepšení ale nedošlo, tak podal odbor školství podnět k trestnímu stíhání otce za ohrožování mravní výchovy. Policie případ vrátila zpět jako přestupek. V dubnu 2007 nabídnuta možnost denního stacionáře pro klienta. Otec však tuto možnost odmítl. Nechtěl dát synovi peníze na dojíždění.

Místo toho přestoupil klient od května 2007 na jinou ZŠ v místě bydliště, ale i zde mnoho absencí, a to i přesto, že se škola zachovala ke klientovi velmi vstřícně, ředitelka mu platila i obědy.

Nemohl být ani klasifikován, měl ve 2.pololetí 356 neomluvených hodin.

Kurátorka žádala v této době klientovu ošetřující lékařku, aby mu vystavila doporučení k psychiatrickému vyšetření. Dle vyšetření je Tomáš slušný chlapec, jehož výchovu otec nezvládá. Pokud si nedodělá formou kurzu ZŠ, navrhne se mu výchovné zařízení.

Do kurzu měl nastoupit v září 2007, ale neučinil tak.

Kurátorce napsal výhrůžný dopis, v němž bylo uvedeno, že je na útěku až do svých 18 let, a ať nikdo neobtěžuje jeho otce.

Dopis předán policii a řešen jako přestupek.

Případ převzala jiná kurátorka.

Návrh na předběžné opatření – na vzetí klienta do diagnostického ústavu – soudem zamítnuto, ale proběhlo jednání o nařízení výchovného opatření.

Klient s otcem v té době nezvedali telefony, neotevírali dveře, negovali jakýkoliv pokus o kontakt. Otec nevěnuje synovi dostatek času ani pozornosti, čas tráví nejraději u hracího automatu. Z tohoto důvodu nemá rodina mnoho peněz, což Tomášovi vadí. Situace vyvolává časté konflikty mezi Tomášem a otcem.

Klient rád čte, doma nemají televizi, ale mají spoustu knih. Mladistvý rád spí, je samotář, chodívá sám do Stromovky, je na samotu zvyklý, protože otec často není doma. Tomáš nemá přátele, jen pár známých v místě bývalého bydliště.

Nechce se ničím vyučit ani studovat – nebaví ho to.

První jednání v PMS proběhlo v květnu 2008. Jednání o ústavní výchově u soudu odročeno za účelem zpracování znaleckého posudku.

Klientovi byly probačním úředníkem uloženy úkoly, především nahlásit se na ÚP, řešit trvalý pobyt, spolupracovat s kurátorkou, zvažovat učiliště a dorovnat zdravotní pojištění.

Na další konzultace se klient dostavoval pravidelně. Probační úřednice navštívila i byt klienta a jeho otce. Byt byl čistý, hygiena dodržována, nábytek starší, klidná atmosféra bez napětí. Otec si našel přítelkyni. Vztah mezi Tomášem a otcovou přítelkyní komplikovaný.

Klient nemá zájmy. Občas zajde do bývalé školy na počítač.

Otec pije příležitostně alkohol, zejména po výplatě. Během pár dní skončí výplata v hracím automatu. Otec nevyhrává téměř nikdy. Peníze prohrává, dluhů má neznámo kolik.

Důležité pro další vývoj Tomáše je dokončení ZŠ, eventuálně další kvalifikace. Potřebuje více podpory ze strany otce.

Asociální chování vychází z disharmonické osobnosti.

Rodiče nevzbuzují u syna respekt. Nutný je dohled PMS i kurátora nad výchovou.

V září 2008 další konzultace. Bytová situace nezměněna, klient není v evidenci ÚP ani neplatí zdravotní pojištění. Mezi klientem a otcem komunikační problémy. Rozporuplné výpovědi otce a syna. PMS doporučuje nařízení ústavní výchovy. Klient měl údajně přítelkyni svého otce ukrást z peněženky 8000 Kč v hotovosti. Policie věc zastavila pro nedostatek důkazů. Tomáš k věci uvedl, že peníze vzal otec a použil do hracího automatu.

11. září 2008 soud rozhodl o nařízení ústavní výchovy. Právní moc nabylo toto rozhodnutí na konci prosince téhož roku. Začátkem ledna realizace převozu klienta do ústavní péče.

5. Shrnutí praktické části, dosažení cílů

5.1 Shrnutí praktické části

Cílem mého zkoumání v rámci praktické části bakalářské práce byla sonda do situace rodin, které tváří v tvář poznaly problém patologického hráčství. Jejich osudy si jsou v mnohém velmi podobné. V rámci svého zkoumání jsem zjišťovala, jak se patologické hráčství v jednotlivých rodinách objevilo, jaká jsou specifika těchto rodin, zda k závislosti v rodinách dochází z podobných příčin, jak se samotná závislost projevovala, jaké změny se u závislého člena rodiny vyskytly a jak se rodina rozhodla situaci řešit. Velmi mne zajímaly následky, které rodinám patologické hráčství způsobilo. Neméně důležitý byl pro mne způsob odhalení závislosti a postoj ostatních členů rodiny k dané situaci. Každá rodina se s problémem vyrovnávala odlišně. Velmi záleží na tom, jaké vztahy v rodině panovaly předtím, než k celé situaci došlo, co problémům předcházelo a jaké byly příčiny závislosti. V některých rodinách se závislý člen dočkal skutečně obrovské podpory a porozumění ze strany jeho nejbližších. Kladný postoj rodiny samozřejmě velmi ovlivňuje komplexní řešení problému včetně samotné léčby závislosti. Samotná rodina však tento závažný problém řešit obvykle nedokáže, a proto je velmi důležitá podpora a pomoc, která je rodině poskytnuta zvenčí. I tato otázka byla předmětem mého zkoumání.

Příběhy všech popisovaných rodin jsem sledovala v delším časovém horizontu, minimálně po několik měsíců, abych byla schopna správně interpretovat jejich situaci a mohla sledovat vývoj celého problému. Překvapila mne podobnost příběhů, včetně všech projevů i následků, které závislost přinesla. V čem se však rodiny liší, jsou příčiny, postoje ostatních členů rodiny a způsob řešení celého problému. Čím pevnější zázemí závislý člověk v rodině má a čím hlubší a stabilnější vazby v rodině fungují, tím méně otřásl problém patologického hráčství stabilitou rodiny, ostatní členové byli schopni poskytnout závislému ochranu a bezpečí, a tím snáze se také nacházely vhodné strategie pro řešení. Některé rodiny bohužel situaci nedokázaly zvládnout a došlo k jejich rozpadu. Celkově z mého zkoumání vyplývá, že vliv a dopady patologického hráčství na fungování a stabilitu rodiny jsou obrovské. Záleží na hloubce rodinných vztahů a kvalitě pomoci zvenčí.

Patologické hráčství má dopad na všechny stránky rodinného života. Odráží se ve sféře citové, kdy je silně narušena především oblast důvěry mezi jednotlivými členy, ve sféře ekonomické, kdy z důvodů silných finančních ztrát dochází k poklesu životní úrovně rodiny. Patologický hráč si v průběhu své závislosti vytváří tolik dluhů vypůjčováním peněz od

různých věřitelů, že není schopen tyto dluhy sám splatit, pokrývá pak jeden dluh druhým, rozprodává věci, aby získal finanční hotovost, zabředá do bludného kruhu, z nějž je jen velmi těžká cesta ven. Patologický hráč potřebuje velmi silnou oporu v rodině, aby celé toto břemeno zvládl. A celá rodina potřebuje obrovskou podporu a pomoc zvenčí.

Dopady patologického hráčství shledávám i na výchovnou funkci rodiny. Rodina je problémem zasažena natolik, že nezbývá dostatek času na péči a výchovu dětí. Samotný patologický hráč v období závislosti nevěnuje rodině přílišnou péči, zabývá se spíše svými problémy, sháněním peněz a samotnou hrou. V době řešení problému je celá rodina ovlivněna situací a obtížemi, které musí řešit. Děti mohou pociťovat existenční problémy způsobené náhlým nedostatkem peněz, ale i například úbytek pozornosti ze strany rodičů. Tato situace může mít pro děti do budoucna nedozírné následky. Komplikovanější situace nastává, je-li závislost kombinovaná. Nepříjemným dopadem je také skutečnost, že rodina často ztrácí příjem hráče, neboť v době závislosti obvykle zanedbává pracovní povinnosti, věnuje veškerý čas i energii hře a získávání peněz různými způsoby.

Negativní dopad na rodinu má také pobyt závislého člena v léčebně. Návštěvy jsou omezené, rodina tedy nemá každodenní kontakt, navíc dochází ke konfrontaci s okolím, které není k situaci vždy tolerantní. V průběhu pobytu závislého v léčebně se ozývají věřitelé a vyžadují po rodině zpět své pohledávky. I s touto nepříjemnou situací se musí rodina vypořádat. Někteří věřitelé jsou ochotni přistoupit na splátky, které mohou rodině mírně ulehčit situaci. Jiní ale pod hrozbou exekuce vyžadují své peníze ihned. Rodina se ocitá v začarovaném kruhu a jen opravdu velmi silná a stabilní rodina dokáže nátlak zvládnout.

5.2 Dosažení cílů

Cílem mé sondy bylo zjistit, jakým způsobem patologické hráčství ovlivňuje rodinný systém, jaké jsou jeho dopady na fungování a stabilitu rodiny.

V této podkapitole rozepíši, jakým poznatkům jsem dospěla při zkoumání jednotlivých faktorů.

a) jaké funkce rodiny jsou hráčstvím nejvíce zasaženy a do jaké míry

Patologické hráčství ovlivňuje všechny funkce rodiny.

Funkce ekonomická – finanční ztráty ve formě proher a narůstajících dluhů, s čímž souvisí zhoršená ekonomická situace celé rodiny, hráč často ztrácí i příjem ze zaměstnání z důvodu omezení své schopnosti pracovat (špatné pracovní výsledky vedou zaměstnavatele k ukončení pracovního poměru s hráčem, mnohdy hráč sám od sebe přestává do zaměstnání

chodit, protože ztrácí energii i zájem pracovat). Špatná ekonomická situace se odráží na fungování celé rodiny. Situace může být dočasná, ale také dlouhodobá, v závislosti na tom, jakým způsobem rodina problém řeší, zda je schopna rodinu zabezpečit partnerka ze svého příjmu, a jak rychle se hráč opět vrátí do pracovního procesu. Významným faktorem je také skutečnost, jaká byla ekonomická situace rodiny před vznikem problému. Dobře situovaná rodina nepocítí problém tolik, jako rodina sociálně slabší.

Funkce výchovná – rodina, která se potýká s patologickým hráčstvím, není schopna věnovat dítěti péči a pozornost, jakou dítě vyžaduje. Rodina je přehlčena problémem, který musí řešit. Samotný hráč se doma příliš nevyskytuje, a pokud ano, bývá zpravidla uzavřen ve svém světě, kde na jeho rodinu a děti nezbyvá čas. Partner/ka sama na výchovu dětí často nestačí, přičemž i ona je nucena řešit problém hráčství a starosti s ním související. Děti navíc získávají negativní vzor, který se může později i u nich projevit – riziko závislosti dětí.

Vyskytuje-li se v rodině závislost kombinovaná, je dopad na děti a jejich výchovu ještě mnohem výraznější.

Funkce socializační – vztahy mezi rodinou hráče a společností jsou rovněž narušeny. Rodina tráví málo času pohromadě, jejich sociální vazby s okolím jsou ohroženy. Hráč se dopouští patologického chování, vyskytuje se v prostředí heren, které má negativní vliv na něho i na celou rodinu. Rodina se setkává s opovržením okolí, vztahy i s velmi blízkými lidmi se stávají problematickými. Hráči chybí kontakt se zaměstnáním, ztrácí své zájmy, přátele i veškerý životní smysl, ocitá se v sociální izolaci. Při neřešení této situace spadá do této pasti celá rodina.

Funkce biologicko-reprodukční – sexuální život hráče a jeho partnerky/partnera je hráčstvím zasažen, hráč ztrácí zájem o sex, což může vyvolat spory mezi partnery, ochlazení vztahu, eventuálně nevěru ze strany partnera. Početí dítěte v období hráčství by ani nebylo rozumné, neboť rodina se potýká s vážným problémem, který musí nejprve vyřešit. Přivést dítě do prostředí narušeného patologickým hráčstvím není vhodné, dokud se dotyčný nevyлéčí.

Se zásahem hráčství do základních rodinných funkcí souvisí mnoho rozpadů těchto rodin.

b) jaký vliv má hráčství na vztahy uvnitř rodiny

Už při samotném zjištění, že člen rodiny je patologickým hráčem, vzniká obvykle problém ve vztahu mezi partnery. Zásah je o to silnější, čím déle partner hraje. Často se

objevují dosud utajené skutečnosti, lži, podvody, spousta souvislostí, o nichž neměla rodina tušení. Záleží na osobnosti partnera a na vztazích, jaké v rodině panovaly doposud, jakým způsobem se rodina se situací vyrovná a jak celý problém přijme. Nelze říci, že pokud byly vztahy doposud dobré, přijme rodina situaci dobře. Spíše u těchto rodin bude reakce více zdrcující, velmi utrpí důvěra, reakcí může být i šok, popírání, zoufalství. Situace naopak méně zasáhne rodiny, kde vztahy byly spíše uvolněné, členové neměli k sobě natolik silné pouto a bezmezně si nedůvěřovali.

Patologické hráčství dětí také ovlivňují vztahy v celé rodině. Rodiče hledají příčinu, často se obviňují navzájem. Děti hráči pocházejí často z rodin nefunkčních či rozvedených. Hráčství dětí souvisí s dalšími výchovnými problémy, které byly zanedbány. Děti hrají obvykle ze zvědavosti, z přemíry volnosti, z nudy, z nedostatku pozornosti ze strany rodičů. Jsou-li vztahy v rodině dobré, lze s dítětem pracovat a za pomoci odborníků problém společně s rodinou překonat. Pozitivní vzor ze strany rodičů je základním předpokladem úspěšné léčby. způsob, jak rodina hráčství odhalila

Téměř žádná ze zkoumaných rodin neodhalila hráčství jako prioritní problém. Vždy se jednalo o kombinovaný problém, který se vyznačoval různými projevy – změny v chování, častá absence doma, lži, pokles výkonu v zaměstnání, nervozita, deprese, úzkosti, ztráty peněz, jiné závislosti, sebevražedné pokusy.... Hráčství vyplynulo zpravidla při odhalení některého ze souvisejících problémů. Téměř žádní členové zkoumaných rodin netušili, že se jedná o hráčství. Bylo-li patologickým hráčem dítě či mladistvý, souvisely s hráčstvím problémy typu záškoláctví, toulky, útky z domova, zhoršení prospěchu ve škole, lži, krádeže, ztráty peněz a cenných věcí v rodině.

U zkoumaných příběhů bylo včas odhaleno, že člen rodiny se potýká s výrazným problémem, avšak delší dobu trvalo, než rodina zjistila, že se jedná o hráčství. Výjimkou je pouze případ paní Heleny, neboť tato žena má s hráčstvím problém již řadu let a její současný manžel se s ní seznámil v době, kdy se s problémem již potýkala a sama mu jej přiznala.

c) ve které fázi se hráč nacházel v době odhalení

K odhalení hráčství zpravidla dochází ve fázi proher, v horším případě až ve fázi zoufalství. První fázi, tedy fázi výher, lze přejít v rámci rodiny bez povšimnutí, neboť hráč je psychicky zatím relativně beze změn, spíše má dobrou náladu ze získaných peněz, přičemž může rodině tvrdit, že peníze získal např. jako odměnu v zaměstnání. Nikdo tedy netuší, že zde vyvstává velmi zásadní problém. Ve fázi proher je již snadnější hru odhalit, neboť hráč začíná mít psychické (a často i fyzické) problémy, trpí nervozitou, úzkostmi, nespavostí, je

podrážděný, často se vyskytuje mimo domov, ztrácí se peníze, hráčovo chování i přístup k rodině a povinnostem je změněn. V této fázi objevila hráčství většina respondentů. Netušili, že se jedná o hráčství. Problémy byly kombinované, rodiny hledaly příčinu. Čím více je rodina vnímavá a spjatá, tím dříve problém odhalí. Stačí poznat, že se „něco děje“ a snažit se problém řešit. Hráčství pak postupně vyplývá na povrch.

U nezletilých hráčů se při ztrátě peněz rodiče obávají spíše drog, s patologickým hráčstvím příliš nepočítají.

U některých respondentů se hráčství odhalilo v souvislosti s trestnou činností.

d) řešení problému

Čím dříve rodina problém odhalí, tím včasěji může být zahájena léčba. Následky celého problému jsou pak mnohem menší než u rodiny, která se o problému dozví pozdě nebo odhaluje jeho řešení. Nemá žádný smysl domnívat se, že hráč sám od sebe přestane hrát, že si s problémem poradí sám. Odborná pomoc je nezbytná. Není-li situace řešena, narůstají dluhy, zhoršuje se psychický i zdravotní stav hráče, dopady na celý systém rodiny se prohlubují. Rodiny nezletilých hráčů řeší problém s Orgánem sociálně právní ochrany dětí, kde jsou řešeny i další výchovné problémy. Existují také formy léčby ústavní či ambulantní. Ústavní se využívá především ve formě kombinovaných závislostí, ale i tehdy, je-li situace hráče již neúnosná (nebezpečnost, sebevražedné pokusy...). Významné jsou i služby poradenské, krizová centra a rodinné terapie, které jsou provozovány především v Poradnách pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Důležitá je odborná pomoc nejen hráči, ale celé rodině. Partner hráče prožívá velmi těžké a složité období, které pro něho může být bez odborné pomoci rovněž nezvládnutelné.

e) přístup jednotlivých členů rodiny k situaci

U dospělých hráčů jsem se ve svém výzkumu setkala se zájmem o řešení problému ze strany členů rodiny. Jejich postoj byl ve vztahu k hráči často rozporuplný (ztráta důvěry, problém v komunikaci, pocity viny, hledání příčin...), ale celkově se snažili situaci řešit, lze říci, že na hráče úplně nezanevřeli – snažili se mu pomoci. V případě Lukáše a Denisy se bohužel rodina rozpadla, a to z toho důvodu, že problém byl již dlouhodobý, přičemž Lukáš Denise po celou dobu lhal, odcizil jí mnoho cenností, byl jí několik let nevěrný. V současné době se nachází ve výkonu vazby. Denisa situaci již neunesla a podala žádost o rozvod. Je ale nutné říct, že se mu snažila pomoci a podporovala jej řadu let. Veškeré její tehdejší snahy o řešení situace však vplynuly naprázdno.

U nezletilých hráčů se jednalo spíše o děti, vyrůstající v problémových rodinách. Z tohoto důvodu ani přístup rodin k celé situaci nebyl vždy kladný, chyběla snaha problém řešit. Často se u dítěte i celé rodiny vyskytovala kumulace různých problémů, přičemž hráčství bylo pouze jedním z nich.

f) komplexní dopad hráčství na rodinu jako systém

Komplexní dopad hráčství na rodinný systém je obrovský. Hráčství negativně ovlivňuje všechny rodinné funkce, výrazně zasahuje do rodinné stability a vztahů mezi členy rodiny. Pokud rodina včas problém odhalí a začne jej okamžitě řešit, je zde naděje, že se hráč úplně vyléčí a rodina bude moci bez následků fungovat dál. To lze však pouze za předpokladu, že rodina bude schopna kromě včasné léčby také vyrovnat veškeré finanční ztráty vůči věřitelům, přenesse se přes obtížnou finanční situaci a bude hledat ze všech sil východisko. Nutná je motivace hráče i ostatních členů rodiny k tomu, aby rodina opět začala správně fungovat. Pro samotného hráče je důležité, aby jej rodina neopustila, poskytla mu zázemí a podpořila jej v tom, aby chtěl svůj problém úspěšně řešit. Patologické hráčství je velmi zásadní a složitý problém, který má bez včasné intervence katastrofální následky.

Ve své sondě jsem se přesvědčila, že naprostá většina rodin je ochotna udělat vše pro to, aby svému členovi-hráči v situaci pomohla, podpořila jej, řešila problém komplexně a zachránila tím celou rodinu před rozpadem.

U mladistvých je dle mého názoru vyšší šance na nápravu než u dospělého, neboť v případě nezletilých osob se podílí na řešení situace do vysoké míry i společnost, například nařízením dohledu nad mladistvým či stanovením omezení, včetně zákazu návštěv restauračních zařízení. Významnou úlohu zde zastává i stát, který zakazuje hru na automatech osobám mladším 18 let. Je však otázkou, do jaké míry je v praxi toto nařízení dodržováno. Obecně však platí, že nezletilým je garantována ochrana státu, čímž je zaručeno, že s dítětem a jeho rodinou je stát povinen pracovat na řešení dané situace. U dospělých je již na jejich dobrovolném rozhodnutí, zda a do jaké míry budou své patologické hráčství řešit. Každý není ochoten si diagnózu přiznat i se všemi jejími možnými důsledky. Proto je zde velmi důležitá a nezastupitelná úloha rodiny, jejíž členové mohou být velmi nápomocni při řešení celé situace.

IV. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo sledovat problém patologického hráčství v rodinném kontextu. Prioritní pro mne byly dopady gamblerství na rodinný systém, na jeho fungování a stabilitu. Zabývala jsem se příčinami, projevy i fázemi patologického hráčství, zajímala mne rizika a spouštěcí mechanismy, které v rámci rodiny mohou nastat, v neposlední řadě jsem se věnovala i prevenci, neboť ta je v každém případě nejdůležitější. Je-li to možné, je nejlépe se problému hráčství vyvarovat. Velmi důležité je tedy znát rizikové faktory, které se mohou stát právě spouštěcím mechanismem hráčství. Přesvědčila jsem se, že odlišná je situace, pokud hraje muž, žena nebo dítě. Každý z těchto členů zaujímá v rodině určité místo a plní své funkce. Je-li tento člověk závislý na hracích automatech, jeho místo v rodině je oslabené a tato situace poznamenává celý rodinný systém. Samostatnou kapitolu jsem věnovala také léčbě závislosti a celkovému řešení situace. Důležitá jsou i rizika pro další život, čeho se rodina měla v budoucnu vyvarovat, a kterým směrem dále orientovat svůj životní styl.

V rámci praktické části své bakalářské práce jsem realizovala sondu do dopadů gamblerství na fungování a stabilitu rodiny. Oslovila jsem deset rodin, analyzovala jsem jejich příběh formou kasuistik, a provedla s jednotlivými členy rodin rozhovory, které byly pro mne velmi cenné. Pomohly mi vidět problém gamblerství komplexně, ze všech úhlů. Seznámila jsem se tak s různými následky, které přineslo rodině patologické hráčství, s různými názory na celý problém a s různými způsoby řešení, které rodina zvolila. Každá rodina se vyrovnala se situací odlišně. Pro některou rodinu to znamenalo její rozvrat, pro jinou hlubokou krizi, jiná rodina se s problémem vyrovnala skutečně statečně. Záleží na mnoha faktorech, zejména na tom, jak stabilní a funkční byla rodina před tím, než problém nastal, a také na tom, jak rozsáhlé byly ztráty způsobené hrou, v jaké fázi závislosti se dotyčný nacházel a jak sám projevoval zájem o řešení situace. Ve všech případech byly dopady na rodinný život, na fungování i stabilitu rodiny silné. Přinejmenším se u všech rodin objevily pocity ztráty důvěry v závislého člena, období obviňování, vzteku, lítosti, nepochopení příčin celé situace. Následky rodiny cítí i v oblasti materiální, kde v závislosti na tom, kolik dotyčný prohrál, vznikly velké finanční ztráty. Detailněji jsem dopady popsala v jednotlivých kapitolách teoretické i praktické části.

Bakalářská práce pro mne znamenala hlubší prostudování oblasti, která je pro mnoho rodin obrovským problémem, s nímž si často neví rady. Kromě teoretických a praktických poznatků o samotném problému patologického hráčství v rodinném kontextu mne tedy zajímaly i možnosti řešení, kam se v případě tohoto problému obrátit, které instituce

poskytují pomoc a v jakých formách. Studium teoretických materiálů i praktická sonda byly pro mne obrovským obohacením. Jsem vděčná všem rodinám, které byly ochotny se mnou spolupracovat a pomoci mi tak naplnit můj cíl.

V. Seznam literatury:

Kalina, Kamil a kol.: Drogy a drogové závislosti – mezioborový přístup. Úřad vlády České republiky, 2003, s. 343. ISBN 80-86734-05-6

Kohout, Petr: Jsem hazardní hráč. Grada Publishing, Praha 2000, s. 79. ISBN 80-7169-958-6

Lesch, O. M., Benda, N., Gutierrez, K., Walter, H.: Craving in alcohol dependence: Pharmaceutical interventions. In: L. L. Judd, B. Saletu, V. Filip, Eds., Basic and Clinical Science of Mental and Addictive Disorders, Karger, Basel 1997, s. 136-147.

Nešpor, K., Csémy, L.: Alkohol, drogy a vaše děti. Jak problémům předcházet, jak je rozpoznávat, jak je zvládat. 4. rozšířené vydání. BESIP, Praha 1997, s. 129

Nešpor, K., Csémy, L.: Bažení (craving). Společný rys mnoha závislostí a jeho zvládnutí. FIT IN a Sportpropag, 1999, s. 76.

Nešpor, Karel: Jak překonat problémy s alkoholem vlastními silami. Praha 1996. s.123

Nešpor, Karel: Jak překonat problém s hazardní hrou. Sportpropag, Praha 1996, s. 107

Nešpor, Karel, Csémy, Ladislav: Léčba a prevence závislostí. Příručka pro praxi. Psychiatrické centrum, Praha 1996, ISBN 80-85121-52-2, s. 199

Nešpor, K.: Návykové chování a závislost. Portál, Praha, 2000, s. 152

Nešpor, Karel: Už jsem prohrál dost. Sportpropag, Praha 2006, s. 129

Vágnerová, Marie: Psychopatologie pro pomáhající profese. Portál, Praha 2004, s. 872.

ISBN 80-7178-802-3

Výrost, Jozef, Slaměník, Ivan: Aplikovaná sociální psychologie II., Grada Publishing, Praha 2001, ISBN 80-247-0042-5, s. 260

Zahradník, Petr: Patologické hráčství – psychodynamické aspekty v etiologii a ambulantní terapii. Psychiatrie pro praxi 2/2005

Internetové zdroje:

Anonyme Spieler: Programheft der Anonyme Spieler. Hamburg, Deutschland 2007 – dostupné z www.anonyme-spieler.org

Anonyme Spieler: Programheft der Anonyme Spieler. Hamburg, Deutschland 2007 – dostupné z www.anonyme-spieler.org

Mezinárodní klasifikace nemocí. Duševní poruchy a poruchy chování. Dostupné z http://www.uzis.cz/cz/mkn/instrukci_prirucka.pdf

Nešpor, K., Csémy, L.: [Bažení \(craving\). Společný rys mnoha závislostí a jeho zvládnání](#). FIT IN a Sportpropag, 1999, s. 76. dostupné z www.plbohnice.cz/nespor

Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H.: [Zásady efektivní primární prevence](#). Sportpropag pro MŠMT, Praha 1999. s. 39. Dostupné z www.plbohnice.cz/nespor

VI. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA č.1

Dotazník na patologické hráčství organizace Gamblers Anonymous
Odpovídejte prosím pouze “ano” nebo “ne”, podle toho jestli je pravdivá odpověď bližší
“ano” nebo “ne”.

1. Ztrácíte často kvůli hře čas?
2. Učinila hra váš život doma nešťastný?
3. Poškodila hra vaši pověst?
4. Cítíte po hře výčitky svědomí?
5. Hrál jste někdy proto, abyste získal peníze, jimiž byste zaplatil dluhy nebo vyřešil finanční těžkosti?
6. Zmenšilo hraní vaši ctižádost a výkonnost?
7. Když prohrajete, máte pocit, že se musíte co nejdříve vrátit a vyhrát, co jste prohrál?
8. Když vyhrajete, máte silnou touhu se ke hře vrátit a vyhrát ještě víc?
9. Hrajete často tak dlouho, dokud neprohrajete poslední peníze?
10. Půjčil jste si někdy proto, abyste financoval hru?
11. Prodal jste někdy něco, abyste financoval hru?
12. Nechce se vám používat peníze ze hry pro normální účely?
13. Způsobila hra to, že se nestaráte o prospěch rodiny?
14. Hrál jste někdy déle, než jste měl původně v úmyslu?
15. Hrál jste někdy, abyste unikl trápení a starostem?
16. Spáchal jste někdy, nebo jste někdy uvažoval o spáchání nezákonného činu, abyste financoval hru?
17. Působí vám hra potíže se spaním?
18. Vedou hádky, nespokojenost nebo zklamání k tomu, že ve vás vzniká touha hrát?
19. Když se na vás usměje štěstí, cítíte touhu to oslavit pár hodinami hry?
20. Uvažoval jste někdy o sebezničení v důsledku hry?

Spočítejte kladné odpovědi: 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20
Patologický hráč většinou odpoví kladně na 7 nebo více otázek.

Patologické hráčství je možné diagnostikovat pouze tehdy, jedná-li se o hazardní hry.
Pokud se tedy někdo nadměrně věnuje ne hazardním hrám na svém počítači, o patologické
hráčství se nejedná, i když mu to komplikuje život.

PŘÍLOHA č. 2

Otázky pro diagnostiku patologického hráčství u dětí:

- Myslíš si, že hraní na automatech je tím nejvíce vzrušujícím, co děláš?
- Trávíš většinu svého volného času u herních automatů?
- Snažíš se hraní zatajit před rodiči a kamarády?
- Hrají tví kamarádi také na herních automatech?
- Sníš často o hraní během dne?
- Hraješ často během poledních přestávek nebo po škole?
- Zameškáváš školu či práci kvůli hraní na herních automatech?
- Sníš často, že vyřešíš své finanční problémy "velkou výhrou"?
- Lžeš o rozsahu svého hráčství a svých peněžních ztrátách?
- Je hraní tím hlavním důvodem, že se cítíš dobře?
- Hraješ v osamocení?
- Vsázíš do hry peníze určené na něco jiného (na oběd, jízdenky apod.)?
- Půjčuješ si někdy na hru peníze?
- Ukradl(a) jsi někdy peníze či nějaký majetek, abys mohl(a) hrát nebo zaplatit dluhy z hraní?
- Jsi podrážděný(á) nebo rozčilený(á), když nemůžeš hrát?
- Cítíš se často smutný(á) nebo provinilý(á), protože jsi prohrál(a) mnoho peněz?
- Je pro tebe obtížné přestat hrát poté, co jsi prohrál(a) mnoho peněz?
- Hraješ často déle a prohráváš více peněz, než jsi zamýšlel(a)?
- Ztrácíš při hraní pojem o času a nevnímáš, co se kolem děje?
- Máš kvůli hraní problémy ve škole nebo v zaměstnání?

PŘÍLOHA č.3

Dotazník organizace Gamblers Anonymous pro partnery patologického hráče

Žijete s patologickým hráčem?

1. Často vás rozčiluje, že na vás někdo vymáhá účty?
2. Je partner často mimo domov na dlouhou dobu bez vysvětlení?
3. Promarnil někdy partner čas určený k práci hazardní hrou?
4. Máte pocit, že se mu nedá věřit, co se týče peněz?
5. Sliboval partner, že s hazardní hrou přestane, žádal vás, abyste mu dala šanci, ale hraje znova a znova?
6. Hrál někdy déle, než původně zamýšlel a dokud neprohrál poslední peníze?
7. Vracel se partner rychle k hazardní hře, aby vyhrál zpět to, co prohrál nebo aby vyhrál víc?
8. Hrál někdy partner proto, aby vyřešil finanční problémy nebo nerealisticky čekal, že by hazardní hra mohla přinést rodině blahobyť a bohatství?
9. Půjčoval si peníze, aby s nimi hrál nebo zaplatil dluhy z hazardní hry?
10. Utrpěla jeho pověst kvůli hazardní hře až do té míry, že se dopustil nezákonného jednání, aby financoval hazardní hru?
11. Dostala jste se někdy do situace, že jste musela ukrývat peníze na domácnost, protože jinak by zbytek rodiny neměl co jíst a co na sebe?
12. Prohledáváte jeho oblečení nebo náprsní tašku, když je k tomu příležitost, nebo jinak pátráte, co dělá?
13. Schovává partner peníze?
14. Pozorovala jste u hráče povahové změny, v souvislosti s tím, jak se zvyšuje jeho hraní?
15. Lže partner opakovaně, aby zakryl nebo popřel hazardní hraní?
16. Vyvolává ve vás partner pocity viny, aby na vás přenesl zodpovědnost za své hazardní hraní?
17. Snažíte se předvídat partnerovy nálady nebo přebírat vládu nad jeho životem?
18. Byl někdy partner rozladěný a depresivní kvůli hazardní hře, někdy až na hranici sebevraždy?
19. Přivedlo vás někdy jeho hazardní hraní až k tomu, že jste vyhrožovala rozvodem?
20. Máte pocit, že váš společný život je něco jako noční můra?

Spočítejte kladné odpovědi.

1-2-3-4-5- 6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20

Jestliže jste odpověděla kladně na šest nebo více otázek, žijete patrně s patologickým hráčem.

(Poznámka:

Dotazník mohou použít i partneři patologických hráček.)